

Comité tegen foltering

71ste zitting

4de periodiek rapport van België - 2021

Paralleel rapport
van het

NMRI

UNIA

en van

MYRIA

Contactpersonen voor Unia:

Marisa Fella: marisa.fella@unia.be

Emilie Van den Broeck: emilie.vandenbroeck@unia.be

Contactpersonen voor Myria:

Deborah Weinberg: deborah.weinberg@myria.be

Mathieu Beys: mathieu.beys@myria.be

Koningsstraat 138 - 1000 Brussel

T +32 (0)2 212 30 00

www.unia.be

www.myria.be

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Instellingen die aan dit rapport hebben meegewerkt	1
1.2	Methodologie.....	1
2	Specifieke informatie over de toepassing van de artikelen 1 t.e.m. 16 van het Verdrag, ook met betrekking tot eerdere aanbevelingen van het Comité.....	2
2.1	Artikelen 1 en 4	2
2.1.1	Antwoord op punt 1: Wettelijke definitie van foltering	2
2.1.2	Antwoord op punt 3: Vonnissen inzake feiten van foltering	2
2.1.3	Antwoord op punt 4: Antisemitisme	3
2.1.4	Antwoord op punt 5: Statistieken over haatmisdrijven.....	3
2.2	Artikel 2	4
2.2.1	Antwoord op punt 6: Nationaal mensenrechteninstituut	4
2.2.2	Antwoord op punt 8: Fundamentele waarborgen in geval van vrijheidsberoving	4
2.2.3	Antwoord op punt 10: Medische onderzoeken	5
2.2.4	Antwoord op punt 11 : Controle van de detentieplaatsen en beroepsmogelijkheden tegen detentie 6	
2.2.5	Antwoord op punt 12: Onafhankelijk controlemechanisme	7
2.2.6	Antwoord op punt 15: Intra-familiaal geweld	8
2.2.7	Antwoord op punt 16: Slachtoffers van mensenhandel.....	9
2.2.8	Antwoord op punt 17: Statistieken inzake mensenhandel.....	9
2.3	Artikel 3	10
2.3.1	Antwoord op punt 18: Toezicht op gedwongen terugkeer door de Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie (AIG).....	10
2.3.2	Antwoord op punt 19: Beginsel van non-refoulement.....	11
2.3.3	Antwoord op punt 21: Statistieken over de asielaanvragen	12
2.4	Artikel 10	13
2.4.1	Antwoord op punt 26: Opleiding over het verbod op foltering.....	13
2.4.2	Antwoord op punt 30: Fouilleren van gedetineerden	13
2.4.3	Antwoord op punt 31: Toepassing van de "Wet Dupont"	14
2.4.4	Antwoord op punt 32: Gedetineerden met psychische stoornissen	15
2.4.5	Antwoord op punt 33: Dublin III-verordening en detentie van asielzoekers.....	16
2.4.6	Antwoord op punt 37: Rechtsmiddelen en procedures in geval van foltering of mishandeling	19
2.5	Andere vragen.....	20
2.5.1	Antwoord op punt 43: Ratificatie van het Facultatief Protocol bij het Verdrag.....	20
2.5.2	Antwoord op punt 45: Maatregelen in antwoord op de terroristische dreiging.....	21
2.6	Evoluties voor de periode 2020-2021	21
2.6.1	Politiegeweld	21

2.6.2 Covid-19 en opsluiting	22
Bijlage 1: Punt 8- Fundamentele waarborgen in geval van vrijheidsberoving	25
Bijlage 2: Punt 11- Controle van de detentieplaatsen en beroepsmogelijkheden tegen detentie	27
Bijlage 3: Punt 18 - Toezicht op de gedwongen terugkeer door de Algemene Inspectiedienst van de federale en lokale politie (AIG)	28
Bijlage 4: Punt 30 - Fouilleringen in plaatsen voor administratieve detentie van vreemdelingen.....	29
Bijlage 5: Punt 37 : Rechtsmiddelen en procedures in geval van foltering of mishandeling.....	31
Bijlage 6: overzicht van beschuldigingen van misbruik en geweld door de politie voor de jaren 2019 en 2020.	33

1 Inleiding

1.1 Instellingen die aan dit rapport hebben meegewerkt

1. **Unia** is een onafhankelijke openbare instelling voor de bestrijding van discriminatie en de bevordering van gelijke kansen. **De onafhankelijkheid en het engagement van Unia voor de mensenrechten zijn erkend door de Global Alliance of National Human Rights Institutions (B-status)**. Unia is interfederaal bevoegd: dit betekent dat Unia in België actief is zowel op het federale niveau als op het niveau van de gemeenschappen en de gewesten. Unia ondersteunt slachtoffers van discriminatie op basis van de in de antidiscriminatiewetgeving beschermde criteria, die een vertaling zijn van de Europese richtlijnen 2000/43 en 2000/78. Op 12 juli 2011 werd Unia eveneens aangeduid als onafhankelijk mechanisme voor de bevordering, bescherming en opvolging van de toepassing van het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap.
2. **Myria**, of het Federaal Migratiecentrum, is een onafhankelijke overheidsinstelling, Myria heeft als wettelijke opdracht om de overheden te informeren over de aard en de omvang van migratiestromen, te waken over het respect voor de grondrechten van vreemdelingen en om de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel te stimuleren. Het Centrum is ook aangeduid als onafhankelijk nationaal rapporteur mensenhandel.
3. Myria en Unia zijn opvolgers in rechte van het voormalige Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Ze zijn via een protocol overeengekomen om samen te rapporteren aan de organen voor de bescherming van de grondrechten van de Verenigde Naties. Dit protocol werd ingediend in het kader van het accreditatieproces dat heeft geleid tot de erkenning van Unia als nationale mensenrechteninstelling (NMRI) met een B-status.

1.2 Methodologie

4. We stellen het op prijs deze korte presentatie te mogen geven om het Comité tegen foltering te informeren. Onze bijdrage is gebaseerd op verschillende informatiebronnen: meldingen van personen of verenigingen bij Unia en Myria; de resultaten van onze opdrachten op het vlak van monitoring en aanbevelingen; onze deelname aan verschillende werkgroepen en commissies; verslagen van de betrokken autoriteiten en instanties; verslagen en aanbevelingen van het maatschappelijk middenveld. De **bronnen** staan vermeld in de eindnoten. Tot slot wijzen we erop dat dit rapport betrekking heeft op de periode augustus 2013 tot april 2021.
5. Onze bijdrage is opgebouwd rond de Lijst van aandachtspunten die het Comité heeft opgesteld met het oog op de indiening van het vierde periodieke rapport van België. Er is rekening gehouden met de antwoorden die de Belgische Staat in zijn rapport heeft gegeven, om overlappingen te voorkomen. Deze bijdrage is dus bedoeld ter aanvulling en, waar nodig, nuancering van dat rapport. We formuleren ook een reeks **aanbevelingen** en enkele suggesties van **vragen** die mogelijk aan België kunnen worden gesteld. De **bijlagen** zijn bedoeld om een aantal antwoorden op de Lijst van aandachtspunten te verduidelijken, bovenop de uitleg die in het rapport wordt gegeven. We hopen dat deze bijdrage voor het Comité een nuttige bron van informatie zal zijn.

2 Specifieke informatie over de toepassing van de artikelen 1 t.e.m. 16 van het Verdrag, ook met betrekking tot eerdere aanbevelingen van het Comité

2.1 Artikelen 1 en 4

2.1.1 Antwoord op punt 1: Wettelijke definitie van foltering

6. In zijn slotopmerkingen over het zesde periodieke rapport van België merkte het Mensenrechtencomité op dat "*artikel 417bis van het Strafwetboek nog niet is gewijzigd om foltering te omvatten, die wordt gepleegd door of op aanstichten van dan wel met instemming of gedogen van een overheidsfunctionaris, en ook foltering die wordt ingegeven door discriminatie van welke aard ook.*"¹ Het Belgische Strafwetboek stelt foltering gepleegd door eenieder, al dan niet een overheidsfunctionaris, strafbaar. We wensen eerder te reageren op de problematiek van folteringen die zijn ingegeven door een vorm van discriminatie.

7. Voor een aantal strafbare feiten voorziet het Strafwetboek in een verplichte² of facultatieve³ verhoging van de straffen indien de haat, het misprijzen of de vijandigheid ten aanzien van een persoon is ingegeven door een van de bij de wet beschermde criteria. Dat geldt echter niet voor foltering of onmenselijke en vernederende behandeling. Dit verklaart waarom de correctionele rechtbank⁴ een gebedsgenezers in 2015 schuldig heeft bevonden aan misdrijven die als foltering werden gekwalificeerd, zonder dat het homofobe motief kon worden onderzocht. Ondanks het feit dat bepaalde feiten in het dossier erop wezen dat de seksuele geaardheid van het slachtoffer een rol kan hebben gespeeld bij de behandelingen die het heeft ondergaan, kon daar bij de veroordeling en de strafmaat geen rekening mee worden gehouden.

Aanbeveling:

1. Het Strafwetboek wijzigen zodat de facultatieve of verplichte strafverhoging wegens verwerpelijke redenen of de mogelijkheid om de verwerpelijke reden te onderzoeken, wordt uitgebreid tot een reeks andere strafbare feiten (minstens tot: foltering, moord, machtsmisbruik, bedreigingen, onmenselijke behandeling, vernederende behandeling, diefstal met geweld of bedreiging en afpersing).

2.1.2 Antwoord op punt 3: Vonnissen inzake feiten van foltering

8. In antwoord op deze vraag van het Comité legt de Belgische Staat een bijlage voor. Uit de daarin vervatte cijfers en toelichting blijkt dat er een probleem is bij het behandelen en bijhouden van klachten en vervolgingen voor de rechtbanken. Bovendien geeft geen van deze tabellen antwoord op de vraag van het Comité, die betrekking had op de in deze zaken uitgesproken straffen.

Voorgestelde vraag:

Beschikt België over statistieken over veroordelingen en strafmaten in deze zaken?

Zo niet, hoe denkt België dat probleem van gebrek aan gegevens te verhelpen?

2.1.3 Antwoord op punt 4: Antisemitisme

9. De problematiek van **het verzamelen van statistieken over daden van antisemitisme** wordt hieronder, in het antwoord op punt 5, behandeld.

10. **Antisemitisme** blijft een zorgwekkend probleem. Onlangs reden tijdens de edities 2019 en 2020 van Aalst Carnaval, praalwagens mee met antisemitische connotaties. Unia ontving daar heel wat klachten over.⁵ In België zijn uitingen van antisemitisme hardnekkig, vooral op het internet.⁶ In 2018 heeft de Senaat naar aanleiding van een FRA-rapport over antisemitisme in België een resolutie aangenomen over de bestrijding van antisemitisme,⁷ die de regering oproept verschillende maatregelen te nemen.

11. Een van de **positieve ontwikkelingen** is dat de Cel antisemitisme in 2019 opnieuw is opgestart en tweemaal is bijeengekomen. De vergaderingen in 2020 zijn afgelast vanwege de pandemie, maar voor 2021 zijn al twee vergaderingen gepland.

Voorgestelde vraag:

Welke aanbevelingen uit de resolutie inzake bestrijding van antisemitisme zijn al toegepast? Welke van die maatregelen zal België tegen 2025 toepassen?

Aanbeveling:

2. De regelmatige bijeenkomsten van de Cel antisemitisme voortzetten.

2.1.4 Antwoord op punt 5: Statistieken over haatmisdrijven

12. De rapportering van **statistische gegevens** over dossiers van “**discriminatie, haatmisdrijven en haatspraak**” blijft problematisch. De cijfers in het rapport van de Belgische staat, met name wat haatmisdrijven betreft, zijn immers geen exacte weergave van het reële aantal zaken waarin een strafklacht is ingediend. Dit is te wijten aan verschillende registratiesystemen bij parket en politie, en aan het feit dat politie of parket het racistische of haatmotief voor het delict niet systematisch invoert. Het beperkte aantal categorieën van motieven dat kan worden geregistreerd belet bovendien om bepaalde verschijnselen zoals antisemitisme en islamofobie in kaart te brengen.

13. De **uitvoering** van de omzendbrief betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven⁸ (COL 13/2013) blijft duidelijk een pijnpunt. In januari 2020 heeft de cel Gelijke Kansen van de FOD Justitie nog een tweedaagse workshop georganiseerd over de problemen bij het verzamelen van gegevens over haatmisdrijven.⁹ Het parket, de lokale politie, de federale politie, Unia, het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, deskundigen van de FOD Justitie en het kabinet, en specialisten IT en statistiek hebben samen de verschillende problemen aangeduid en mogelijke oplossingen voorgesteld.

Aanbeveling:

3. De voorstellen die zijn gedaan in het kader van het samenwerkingsproject onder leiding van de cel Gelijke Kansen van de FOD Justitie, om het verzamelen van volledige en betrouwbare statistische gegevens over haatmisdrijven te verbeteren, finaliseren en toepassen.

2.2 Artikel 2

2.2.1 Antwoord op punt 6: Nationaal mensenrechteninstituut

14. Sinds 2018 is Unia erkend als NMRI met een B-status. De samenwerkingsovereenkomst van 12 juni 2013 tussen de federale overheid, de gewesten en de gemeenschappen legt de samenwerking tussen de verschillende machtsniveaus vast met het oog op de onafhankelijkheid van Unia (het akkoord verwijst naar de Principes van Parijs), zijn mandaat en zijn territoriale (op het hele grondgebied) en materiële (voor alle bevoegdheidsniveaus) bevoegdheden. Op 1 juli 2019 is de federale wet tot oprichting van een Federaal instituut voor de bescherming en bevordering van de rechten van de mens in werking getreden.¹⁰ Dit instituut is bevoegd voor alle aangelegenheden inzake grondrechten die onder de federale bevoegdheid vallen, met uitzondering van die welke worden behandeld door de sectorale instanties voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens.

15. Bijgevolg worden de effectiviteit en het gelijke genot van de rechten die voortvloeien uit de internationale verdragen voor de in België verblijvende personen gewaarborgd door organisaties die belast zijn met de bescherming van de mensenrechten, en die ofwel een gedeeltelijk mandaat, een gedeeltelijke geografische bevoegdheid of een relatieve onafhankelijkheid hebben. Deze instellingen komen maandelijks vrijwillig en autonoom bijeen in het kader van het Platform Mensenrechten waarvan Unia en Myria lid zijn.¹¹ De wijze van overleg tussen het nieuwe instituut en de Belgische sectorale instanties voor de bescherming van de mensenrechten moet worden verduidelijkt.

Aanbeveling:

4. Een samenwerkingsakkoord sluiten tussen de federale Staat en de deelstaten met het oog op de oprichting van een nationaal mensenrechteninstituut, dat op het hele Belgische grondgebied en op alle machtsniveaus bevoegd is.

2.2.2 Antwoord op punt 8: Fundamentele waarborgen in geval van vrijheidsberoving

16. Er rijzen een aantal vragen in verband met de aanhouding van vreemdelingen in een migratiecontext.

17. Zo bepaalt de **wet op het politieambt**¹² welke rechten en waarborgen van toepassing zijn op administratieve aanhoudingen. De wet verwijst evenwel niet uitdrukkelijk naar administratieve aanhoudingen in het kader van de vreemdelingenwet. Zoals een recent rapport van het Comité P aangeeft, kan men zich afvragen of deze wet en de daarin vervatte waarborgen wel **van toepassing zijn op administratieve aanhoudingen van vreemdelingen**.¹³ De wet moet bepalen dat de wet op het politieambt van toepassing is op de administratieve aanhouding van vreemdelingen of, bij gebreke daarvan, dat de rechten van vreemdelingen in geval van administratieve aanhouding, in een andere wet worden vastgelegd.

18. Bovendien zijn over de **massale administratieve aanhoudingen van transitmigranten** onlangs verschillende publicaties verschenen. In verslagen van het Comité P¹⁴ en van Dokters van de Wereld¹⁵, en ook in een nota van Myria¹⁶, is gewezen op verschillende problemen, zoals de te lange opsluitingen en een gebrek aan informatie. Een aantal vaststellingen uit deze verslagen komt meer gedetailleerd aan bod in [bijlage 1](#).

19. Bij de **aanhoudingen in het kader van de vreemdelingenwet** kan men zich vragen stellen bij de rechten en procedurele waarborgen die de aangehouden persoon geniet. Het gaat dan met name om de volgende punten (die in [bijlage 1](#) nader worden toegelicht):

- Eerbiediging van het recht te worden gehoord, voordat een terugkeerbeslissing of een beslissing over een eventuele opsluiting in een gesloten centrum wordt genomen;
- Het niet in aanmerking nemen van mogelijke kwetsbaarheden;
- Het al te weinig inschakelen van een tolk;

- Het ontbreken van het recht op bijstand van een advocaat;
- Moeilijkheden in verband met medische bijstand (toegang tot een arts, registratie van informatie en dekking van kosten).

Voorgestelde vragen:

Zijn de rechten van aangehouden personen als bedoeld in de artikelen 33 tot 33septies van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt van toepassing op aanhoudingen van vreemdelingen uitgevoerd op grond van de artikelen 21 van deze wet en artikel 74/7 van de wet van 15 december 1980 inzake vreemdelingen? Zo ja, op grond van welke wettelijke of bestuursrechtelijke bepaling, of op grond van welke jurisprudentie? Zo niet, welke maatregelen kunnen deze leemte opvullen?

Aanbevelingen:

5. Aanvullende waarborgen voorzien in het kader van de administratieve aanhouding van een vreemdeling, met name om het volgende te garanderen:

- het recht om gehoord te worden, door te bepalen dat de politie de persoon op zo een manier zal ondervragen zodat hij alle elementen met betrekking tot zijn persoonlijke situatie kan aanbrengen die mogelijk een invloed kunnen hebben op het nemen van de verwijderingsbeslissing en de informatie kan overmaken aan de Dienst Vreemdelingenzaken voordat deze een beslissing kan nemen;
- rekening houden met de kwetsbaarheid;
- het recht van de vreemdeling om, in een taal die hij begrijpt, op de hoogte te worden gebracht van de redenen voor zijn detentie, door een systematischer systeem van tolken in te voeren;
- op verzoek van de persoon, het recht om tijdens zijn administratieve aanhouding door de politiediensten bijstand te krijgen van een advocaat;
- effectieve toegang tot medische bijstand. Een systematische registratie van medische informatie moet daar een onderdeel van zijn.

2.2.3 Antwoord op punt 10: Medische onderzoeken

20. Er bestaat geen **procedure** om na elke klacht wegens foltering of mishandeling, systematisch en op initiatief van de politiediensten of gerechtelijke overheden, een **medisch onderzoek te organiseren overeenkomstig het Istanbul-protocol**. Dit protocol is in de medische wereld nog te weinig bekend. Belgische onderzoeksinstanties verwijzen er zelden naar.

21. De regelgeving inzake gesloten centra is in 2018 gewijzigd. Door deze wijziging worden **vreemdelingen die in gesloten centra zijn vastgehouden** na een **mislukte verwijderingspoging**, bij terugkeer in het gesloten centrum niet langer systematisch door een arts van het centrum onderzocht. Zo'n onderzoek blijft nochtans verplicht in geval van gebruik van dwangmiddelen of escorte, wanneer de betrokkene erom vraagt, of wanneer er een vermoeden van schending van zijn lichamelijke of psychische integriteit bestaat.¹⁷ De vastgehouden vreemdeling die in het gesloten centrum door de arts wordt onderzocht, ontvangt niet automatisch een verslag van dit onderzoek.¹⁸ Hij heeft enkel het recht om een arts te kiezen, als hij de kosten van deze raadpleging zelf kan betalen,¹⁹ wat in de praktijk vaak een onoverkomelijke hindernis is. Indien hij die niet kan betalen, kan hij enkel terecht bij de arts van het gesloten centrum. In de praktijk ondervinden vreemdelingen en hun advocaten vaak moeilijkheden om toegang te krijgen tot en kopieën te maken van documenten die de artsen in de gesloten centra opstellen. Dit bemoeilijkt of belemmert zelfs het recht om een klacht in te dienen van de persoon die zich slachtoffer acht van mishandeling.

22. In de praktijk kan Myria via zijn interventies in individuele dossiers van vastgehouden vreemdelingen niet weten of het **medisch onderzoek** door de arts van het gesloten centrum, al dan niet in overeenstemming met het **Istanbul-protocol** is uitgevoerd. Bijna nooit is echter sprake van de aanwezigheid van een onafhankelijke en professionele tolk tijdens dit onderzoek, wat het moeilijk maakt om te luisteren naar het relaas van de patiënt in een sfeer van vertrouwen en empathie, zoals bepaald door het Istanbul-protocol.²⁰ Myria heeft geen weet van situaties waarin een onderzoek overeenkomstig het Istanbul-protocol is uitgevoerd door een arts van het

gesloten centrum, met gebruik van de bij het Protocol gevoegde schema's of een analyse van de mate waarin de vastgestelde letsels overeenstemmen met het verhaal van de patiënt, zoals bepaald door § 187 van het Protocol. En ook al bepaalt het reglement dat de aan het centrum verbonden arts "zijn beroepsautonomie ten opzichte van de centrumdirecteur behoudt" en dat "zijn evaluaties en beslissingen met betrekking tot de gezondheid van de bewoners enkel worden gefundeerd op medische criteria",²¹ toch ervaren de vastgehouden vreemdelingen deze arts vaak niet als voldoende onafhankelijk, om hem het verhaal over het geweld dat zij hebben ondergaan, toe te vertrouwen.

Voorgestelde vraag:

Komt het Istanbul-protocol aan bod in de opleidingen voor het medisch en socio-psychologisch personeel dat werkzaam is op de detentieplaatsen (politiebureaus, gevangenissen, gesloten centra voor vreemdelingen, enz.)? Zo niet, waarom? Zo ja, op welke manier?

Aanbevelingen:

6. Praktische opleidingen over het Istanbul-protocol organiseren voor het zorgpersoneel, de psychosociaal werkers, juristen, advocaten en magistraten.
7. In de praktijk de kwaliteit en de vertrouwelijkheid van de medische begeleiding garanderen, alsook een snelle en onvoorwaardelijke toegang tot het medisch dossier voor de vastgehouden persoon en zijn advocaat.
8. Ervoor zorgen dat de autoriteiten, voor elke klacht over een slechte behandeling, op eigen kosten een medisch onderzoek laten uitvoeren overeenkomstig het Istanbul-protocol.

2.2.4 Antwoord op punt 11: Controle van de detentieplaatsen en beroepsmogelijkheden tegen detentie

23. Er is geen systematische controle of inspectie van **plaatsen voor administratieve detentie van vreemdelingen** door een onafhankelijke instantie. Sommige instellingen zoals Myria hebben een reglementair recht op toegang tot gesloten centra²² en voeren er nu en dan bezoeken uit. De omvang van dit recht op toegang is echter niet bij wet geregeld, als het bijvoorbeeld gaat over de bewegingsvrijheid tijdens deze bezoeken, de toegang tot informatie en dossiers over vastgehouden personen of de mogelijkheid om met hen in gesprek te gaan. Ook sommige ngo's ontvingen een accreditatie, waarmee sommige van hun medewerkers regelmatig gesloten centra mogen bezoeken om met vastgehouden personen te spreken. Dit recht van ngo's is echter niet uitdrukkelijk in de wet opgenomen, hetgeen hun positie kan verzwakken. Ratificatie door België van het OPCAT zou een betere controle op de administratieve detentie van vreemdelingen mogelijk maken.

24. Een van de bepalingen van het *Geheel van beginselen ter bescherming van al degenen die zich in enigerlei vorm van detentie of gevangenschap bevinden*, is het **recht om beroep in te stellen** om de wettigheid van de detentiemaatregel aan te vechten en onmiddellijke invrijheidstelling te verkrijgen indien deze maatregel onregelmatig is (beginsel 32). In België heeft een vreemdeling die wordt vastgehouden de mogelijkheid om tegen de detentiebeslissing in beroep te gaan bij de onderzoeksgerechten. België is onlangs tot tweemaal toe door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens veroordeeld in zaken betreffende beroepsprocedures bij de onderzoeksgerechten tegen een vrijheidsberovende maatregel in het kader van de administratieve detentie van vreemdelingen.²³ Deze zaken herinneren aan twee veroordelingen uit 2013 over dezelfde kwestie.²⁴

25. Deze procedure is sindsdien niet wezenlijk veranderd en roept nog steeds veel vragen op die het beroep totaal ondoeltreffend kunnen maken. Dit betreft met name de omvang van de controle, het ontbreken van een opschortende werking van het beroep tegen een verwijdering, de gevolgen van de afgifte van een nieuwe detentietitel op het ingestelde beroep en het ontbreken van een systematisch karakter van deze controle (zie [bijlage 2](#) voor meer details).

Aanbeveling:

9. Een onafhankelijke controle uitvoeren op plaatsen van administratieve detentie voor vreemdelingen en het rechtskader voor bezoeken aan gesloten centra versterken van instellingen die reeds over een bezoekrecht beschikken en van ngo's die bezoeken afleggen op basis van een accreditatie.

10. De procedure voor het toezicht op de administratieve detentie van vreemdelingen wijzigen, zodat deze systematisch en effectief wordt.

2.2.5 Antwoord op punt 12: Onafhankelijk controlemechanisme

a) Een onafhankelijk onderzoeksmechanisme invoeren

26. Verscheidene diensten houden toezicht op het werk van de politie (de interne politiedienst, de Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie (AIG) en het Comité P). Deze versnippering maakt het moeilijk betrouwbare **statistieken** te verkrijgen over alle klachten die wegens foltering en onmenselijke en vernederende behandeling tegen de politie zijn ingediend, en over de gerechtelijke gevolgen die eraan worden gegeven. Dit gebrek aan betrouwbare statistieken kwam overigens nadrukkelijk aan bod in een in juni 2017 gepubliceerd rapport van de ngo Hongaars Helsinki Comité naar de effectiviteit van onderzoeken over beschuldigingen van foltering of onmenselijke of vernederende behandeling.²⁵

27. In de **praktijk** is het voor migranten moeilijk om een klacht in te dienen. In een onlangs verschenen verslag over transitmigratie wijst de ngo Dokters van de Wereld erop dat op 440 getuigenissen van migranten, één vierde verklaart slachtoffer te zijn geweest van politiegeweld in België: schoppen, vuist- of wapenstokslagen op personen die al geïmmobiliseerd waren, naaktfouilleringen zonder plausibele uitleg, personen die zich onder dwang volledig moesten uitkleden in aanwezigheid van andere vastgehouden personen of politieagenten van het andere geslacht, ontzeggen van voedsel, toegang tot fatsoenlijke sanitaire voorzieningen en slaap, intimidaties, met name om de vingerafdrukken van de migranten af te kunnen nemen. Bijna een op de twee migranten die stelde slachtoffer te zijn, zou weigeren een gedetailleerde verklaring over deze gewelddaden af te leggen bij een humanitaire ngo die hen anonimiteit garandeert, o.a. omdat ze andere prioriteiten hebben, ze het nut ervan niet inzien maar ook omdat ze bang zijn voor represailles van de politie.²⁶ Het Comité P meldt tussen 2017 en eind 2018, slechts 5 klachten over dit onderwerp te hebben ontvangen. Toch erkent het Comité P dat het voor migranten zonder vaste verblijfplaats in België, ingewikkeld is een gerechtelijke procedure op te starten.²⁷

28. Voor buitenlanders in irregulier verblijf blijft het **risico te worden aangehouden en vervolgens eventueel te worden verwijderd na het indienen van een klacht** een zeer groot struikelblok, ook voor het melden van feiten van ernstig geweld. De Dienst Vreemdelingenzaken heeft zich er informeel toe verbonden, vreemdelingen die zich spontaan bij de politie hebben gemeld om een klacht in te dienen, niet vast te houden.²⁸ De verplichting om slachtoffers van misdrijven niet te discrimineren op grond van hun verblijfsstatus, die is opgelegd door de Europese slachtofferrichtlijn,²⁹ is echter niet specifiek in Belgische wetgeving omgezet.

29. In de praktijk stuit de **effectieve mogelijkheid om klacht in te dienen na geweld in het kader van verwijdering** ook op problemen zoals het gebrek aan informatie over de mogelijkheden om klacht in te dienen in een taal die de vastgehouden personen begrijpen, het ontbreken van een mechanisme dat de verwijdering opschort om onderzoeksdaden te kunnen stellen waarvoor de aanwezigheid van het slachtoffer is vereist (getuigenis, wedersamenstelling, medische expertise overeenkomstig het Istanbul-protocol, enz.), de trage klachtenbehandeling en de seponering. Een ander obstakel is dat daders van geweld moeilijk te identificeren zijn, omdat de politieagenten in de meeste gevallen geen identificatietekens dragen (artikel 41 van de wet op het politieambt wordt in de praktijk zelden nageleefd).

30. De autoriteiten moeten **proactief onderzoek voeren** naar vermeend politiegeweld (ook tegenover transitmigranten), zonder een formele klacht van het slachtoffer af te wachten.³⁰

b) Comité P

31. Politieagenten die van gewelddaden worden beschuldigd, dienen vaak zelf een klacht in tegen het slachtoffer

wegens smaad of weerspannigheid. Helaas zijn er voor zover wij weten geen statistieken beschikbaar om de omvang van het fenomeen in kaart te brengen.

c) Opleidingen binnen de politie over de rechten van het kind

32. Het terugkeerproces is een bijzonder riskant moment als het gaat om de grondrechten van allen, en van kinderen in het bijzonder. Dit geldt zeker voor de aanhouding met het oog op verwijdering, die voor minderjarigen ook aanzienlijke emotionele en psychologische gevolgen kan hebben. Daarom moeten alle actoren die bij de uitvoering ervan betrokken zijn, prioritair rekening houden met kinderen. Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind heeft België overigens aanbevolen, alle actoren die met kinderen werken, systematisch een opleiding te geven over de rechten van het kind.³¹ Er zijn ook gedragsregels nodig die de praktijk en de beslissingen van de betrokken actoren zo goed mogelijk omkaderen. Op die manier zou het hoger belang van het kind voorop komen te staan.

Aanbevelingen:

11. Maatregelen nemen om te garanderen dat een slachtoffer zonder papieren dezelfde rechten kan genieten als ieder ander slachtoffer, met name om te vermijden dat hij bij het indienen van een klacht en tijdens de daaropvolgende fasen van de strafprocedure, door de politie wordt aangehouden en verwijderd.
12. Alle actoren (politieagenten en personeel van de Dienst Vreemdelingenzaken) die betrokken zijn bij de terugkeer en verwijdering van gezinnen met minderjarige kinderen moeten een specifieke opleiding krijgen over de rechten van het kind en over de manier waarop die in de praktijk het best kunnen worden nageleefd.

2.2.6 Antwoord op punt 15: Intrafamiliaal geweld

33. In België bevat de wetgeving specifieke bepalingen ter bescherming van migranten die het slachtoffer zijn van huiselijk geweld en die hier legaal verblijven op basis van gezinshereniging. Zij kunnen een zelfstandig verblijf aanvragen en mogen legaal in België verblijven, ook al leven zij gescheiden van het gewelddadige familielid.

34. De situatie is anders voor personen die gezinshereniging hebben aangevraagd - en dus legaal in België verblijven - maar die hun eerste verblijfsvergunning nog niet hebben ontvangen. De facto heeft deze bescherming geen effect tijdens de behandeling van hun aanvraag, die van 6 maanden tot 1 jaar kan duren.

In geval van een negatieve beslissing van de Dienst Vreemdelingenzaken over de toepassing van deze beschermende bepalingen is het gerechtelijk toezicht bovendien marginaal: de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen kan een onwettige beslissing vernietigen, zonder zich uit te kunnen spreken over de grond van het verblijfsrecht. De wet moet worden gewijzigd om de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen volledige rechtsmacht te geven (in feite en in rechte) over zaken van gezinshereniging.

35. Ten slotte zijn deze specifieke bepalingen niet van toepassing op migranten die het slachtoffer zijn van huiselijk geweld en die hier irregulier verblijven, zelfs niet in gevallen van ernstig geweld tegenover vrouwen of kinderen. In het door de politie ingevulde administratieve verslag zou moeten worden vermeld dat de betrokkene als slachtoffer, vrijwillig beroep heeft gedaan op de politiediensten. Op die manier zou de Dienst Vreemdelingenzaken rekening kunnen houden met de hoedanigheid van slachtoffer, door de persoon bijvoorbeeld niet van zijn vrijheid te beroven.³²

Aanbevelingen:

13. Aan het administratief verslag dat de politie invult na de aanhouding van een vreemdeling in irregulier verblijf, een rubriek toevoegen waarin kan worden vermeld dat de persoon als slachtoffer, vrijwillig beroep heeft gedaan op de politiediensten.
14. De vreemdelingenwet wijzigen om de rechtbank volledige rechtsmacht te geven voor de gevallen van gezinshereniging.

2.2.7 Antwoord op punt 16: Slachtoffers van mensenhandel

36. Ondanks de inspanningen van de autoriteiten, met name op het vlak van opleiding, moeten we vaststellen dat het **nationale doorverwijzingsmechanisme voor slachtoffers van mensenhandel** niet altijd correct wordt toegepast. Wanneer de eerstelijnsdiensten tijdens controleacties een slachtoffer uit een derde land niet opsporen, loopt het slachtoffer een risico in een gesloten centrum te worden geplaatst met het oog op verwijdering. Bovendien houden politie- of arbeidsinspectiediensten die niet gespecialiseerd of weinig vertrouwd zijn met opvangcentra voor slachtoffers zich niet altijd aan de verplichting om slachtoffers te informeren over de bestaande bijstandsprocedure.

37. Ook de opsporing van **minderjarige vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel** is nog steeds een probleem. Dit is ook de vaststelling van de Expertengroep van de Raad van Europa belast met het toezicht op de toepassing door de staten van het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bestrijding van mensenhandel (GRETA) in zijn tweede evaluatieverslag over België.³³ GRETA heeft België ook aanbevolen meer inspanningen te leveren om kinderhandel te vermijden.³⁴ Om als slachtoffer van mensenhandel voor een verblijfsvergunning in aanmerking te komen (met uitzicht op definitieve regularisatie), gelden voor minderjarigen dezelfde voorwaarden als voor volwassenen en moeten zij dus samenwerken met de gerechtelijke autoriteiten.

38. Tot slot mag de bestrijding van mensenhandel dan wel als een nationale prioriteit worden beschouwd, toch zijn de **middelen** die worden toegekend aan de diensten belast met het detecteren van slachtoffers op het terrein ontoereikend. De opvangcentra voor slachtoffers beschikken niet altijd over de structurele financiering.

Aanbevelingen:

15. De opleidingen voor eerstelijnsdiensten die te maken krijgen met potentiële slachtoffers van mensenhandel voortzetten en uitbreiden, onder meer wanneer het gaat om hun informatieplicht en het nationale doorverwijzingsmechanisme.

16. Van mensenhandel opnieuw een prioriteit maken op het terrein, door de eerstelijnsdiensten het nodige personeel en materiaal ter beschikking te stellen en door de gespecialiseerde opvangcentra voor slachtoffers van structurele financiering te voorzien.

2.2.8 Antwoord op punt 17: Statistieken inzake mensenhandel

39. De jaarverslagen mensenhandel van Myria³⁵ bevatten de kerncijfers die het ontvangt van zes actoren³⁶, die in dossiers van mensenhandel een rol kunnen spelen. De harmonisering tussen de cijfers van de verschillende actoren ontbreekt evenwel. Deze cijfers volstaan dus niet als basis om het beleid te evalueren of om strategische analyses te onderbouwen.

40. Bij de cijfers die hier aan bod komen gaat het enkel om feiten en slachtoffers die door de autoriteiten zijn geïdentificeerd. Over niet-geïdentificeerde feiten en slachtoffers bestaan momenteel geen schattingen. Deze cijfers en de ontwikkeling ervan vertellen meer over het overheidsoptreden ter bestrijding van mensenhandel dan over het fenomeen als zodanig. Er zijn meer cijfers nodig om een beter inzicht te krijgen in de volledige omvang van dit fenomeen. Myria speelt een actieve rol in de ontwikkeling van instrumenten, in samenwerking met alle actoren van het Belgische interdisciplinaire model.

2.3 Artikel 3

2.3.1 Antwoord op punt 18: Toezicht op gedwongen terugkeer door de Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie (AIG)

41. Na de omzetting van de terugkeerrichtlijn³⁷ in België in 2012, houdt de **Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie (AIG)** toezicht op de gedwongen terugkeeroperaties in het kader van migratie. De uitoefening van dit toezicht is in meerdere opzichten problematisch (zie bijlage 3 voor meer details):

- gebrek aan onafhankelijkheid en onpartijdigheid;
- moeilijk identificeren van de AIG - ontbreken van onderscheidende uiterlijke of vestimentaire kenmerken;
- mogelijke taalproblemen bij de communicatie met de te verwijderen persoon;
- gebrek aan transparantie door het niet-publiceren van jaar- en individuele verslagen;
- onvoldoende personele en financiële middelen die een impact hebben op de controlecapaciteit.

In 2019 heeft de AIG 96 controles uitgevoerd, waarvan er 79 hebben geleid tot de effectieve verwijdering van 105 personen op een totaal van 6.061 personen die in datzelfde jaar uit België werden verwijderd (1,7 % van de effectief uitgevoerde verwijderingsoperaties).

42. Gezien de beperkte aanwezigheid van de AIG is een objectief toezichtstelsysteem aan de hand van **video-opnames** van elke verwijderingspoging, essentieel.³⁸ Dit kan best gebeuren met vaste of mobiele camera's, die minstens de meest gevoelige zones en fases van de verwijdering filmen. De wet van 21 maart 2018³⁹ biedt de politiediensten veel meer mogelijkheden om ook tijdens verwijderingsoperaties camera's te gebruiken, waaronder "bodycams". De bezwaren tegen dit gebruik⁴⁰ lijken dan ook niet gerechtvaardigd.

43. Er bestaat onduidelijkheid over het **aantal klachten** dat in het kader van een verwijderingsprocedure bij het Comité P of de AIG is ingediend en over het gevolg dat daaraan wordt gegeven. Bij de interpretatie van dit aantal is sowieso de nodige voorzichtigheid geboden. Een deel van de vreemdelingen die menen slachtoffer te zijn van geweld dient geen klacht in. Bovendien zijn ze niet altijd op de hoogte van het bestaan van dit mechanisme. Er bestaat immers geen enkele systematische procedure om hen in geval van beschuldiging van misbruik tijdens een verwijderingsprocedure te informeren over de mogelijkheden om een klacht in te dienen, of hen uit te leggen hoe ze dat concreet moeten doen.

44. Het door de AIG uitgeoefende toezicht moet bovendien gepaard gaan met een **onafhankelijk nationaal mechanisme voor toezicht op detentie** in het kader van het OPCAT, dat de gehele verwijderingsprocedure omvat.⁴¹

45. Meer in het algemeen zou een **evaluatie van het verwijderingsbeleid** (met inbegrip van de evaluatie van het bestaande toezicht), moeten gebeuren in een vaste onafhankelijke commissie voor de evaluatie van en het toezicht op de verwijderingen. De in 2018 opgerichte evaluatiecommissie was geen vaste (mandaat van twee jaar) en evenmin een onafhankelijke commissie (ze bestond enkel uit actoren die betrokken waren bij de verwijderingsprocedure - Myria, noch het maatschappelijk middenveld waren vertegenwoordigd). Myria uitte kritiek op het tussentijdse⁴² en ook op het eindverslag.⁴³

Aanbevelingen:

17. Meer transparantie garanderen bij de activiteiten van de AIG en de aanbevelingen die ze uit haar vaststellingen afleidt.
18. Een informatiebrochure opstellen over de mogelijkheden om klacht in te dienen, die vóór elke verwijderingsprocedure wordt uitgedeeld in een taal die de vreemdelingen begrijpen.
19. Meer transparantie garanderen over het aantal klachten dat hetzij bij het Comité P, hetzij bij de AIG wordt ingediend en over de gevolgen die eraan worden gegeven.

20. Een objectief bewakingssysteem implementeren via video-opnames van elke verwijderingspoging.
21. Een onafhankelijke vaste commissie voor de evaluatie en opvolging van verwijderingen oprichten.
22. Werk maken van een onafhankelijk mechanisme ter controle van de detentie, dat de volledige verwijderingsprocedure omvat.

2.3.2 Antwoord op punt 19: Beginsel van non-refoulement

46. De verplichting tot naleving van het beginsel van non-refoulement is verankerd in een aantal bepalingen uit de Belgische wetgeving. Die voorziet in **twee essentiële mechanismen**:

- voorafgaand advies van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS), de onafhankelijke federale administratie die belast is met het onderzoek van de asielaanvragen, in geval van weigering of intrekking van internationale bescherming;
- tijdelijk uitstel van de verwijdering.

47. Deze mechanismen zijn echter ontoereikend en de Belgische Staat leeft het beginsel van non-refoulement niet altijd na. De afdeling wetgeving van de Raad van State wees overigens op het **ontbreken van passende bepalingen** in de Belgische wetgeving om dit beginsel toe te passen.⁴⁴

48. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van **rechtspraak voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens**, met name in de zaak-Trabelsi. De betrokkene is in strijd met artikel 3 van het EVRM uitgeleverd aan de Verenigde Staten en voorlopige maatregelen zijn gelast.⁴⁵ Onlangs heeft de Belgische staat in verschillende zaken impliciet erkend, de verplichting om het risico van teruggedrijving in asielpcedures daadwerkelijk te onderzoeken niet te zijn nagekomen door voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens minnelijke schikkingen te treffen.⁴⁶ De asielinstanties hadden bij de beoordeling van het risico van mishandeling van asielzoekers nagelaten essentiële documenten in aanmerking te nemen.

49. Wat de terugkeerbesluiten betreft, garandeert de **beroepsprocedure die tegen hen loopt bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RvV)** de naleving van het beginsel van non-refoulement niet volledig. Het kan niet als effectief worden beschouwd, aangezien het geen opschortende werking van rechtswege heeft, zelfs wanneer het verbod op foltering of onmenselijke of vernederende behandeling dreigt te worden geschonden.⁴⁷ De beroepsprocedure tegen de verwijderingsbeslissing moet worden herbekeken zodat een beroep in volle rechtsmacht wordt voorzien en een automatisch opschortend effect wordt toegekend aan de gewone schorsing, als de verwijderingsbeslissing het beginsel om niet aan foltering of een onmenselijke of vernederende behandeling te worden blootgesteld, dreigt te schenden. Toch kan het niet zo zijn dat het onderzoek van het risico op schending van het beginsel van non-refoulement pas in de eindfase van de beroepsprocedure gebeurt. Reeds bij de voorbereiding door de administratie van een terugkeerbeslissing moet een systematisch onderzoek naar het risico van mishandeling en schending van andere grondrechten worden verricht. Het resultaat daarvan moet onderdeel zijn van de motivering van het besluit. Gezien het absolute karakter van het door artikel 3 EVRM gewaarborgde recht, moet dit risico ambtshalve worden onderzocht, en niet alleen op verzoek van de betrokkene. Daarom is het van belang dat het land van bestemming in het verwijderingsbesluit wordt opgenomen, zoals onlangs door het HvJ-EU is bevestigd.⁴⁸ De Belgische wetgeving en administratieve praktijk moeten worden herzien om aan deze beginselen te voldoen en de naleving van het beginsel van non-refoulement te garanderen.⁴⁹

50. In 2017 had de Dienst Vreemdelingenzaken een delegatie van de Soedanese veiligheidsdiensten ingeschakeld voor de identificatie van in België gearresteerde migranten, die geen asiel hadden aangevraagd. Het nationaal hof voor het asielrecht in Frankrijk oordeelde dat de door de Belgische autoriteiten georganiseerde identificatieoperatie een risico op vervolging impliceerde en kende een Soedanees die het doelwit van deze identificatie was geweest, de vluchtelingenstatus toe.⁵⁰ Een rapport van het CGVS uit februari 2018, dat naar aanleiding van deze zogenaamde zaak "van de Soedanezen" was besteld, benadrukte dat het risico op teruggedrijving niet systematisch wordt onderzocht.⁵¹ De Dienst Vreemdelingenzaken heeft **zijn praktijk aangepast** en organiseert sindsdien, bij ontstentenis van een asielaanvraag, het onderzoek naar het risico op

schending van het verbod op foltering in geval van terugkeer. Zo heeft de dienst met name de vragenlijst "recht om te worden gehoord" aangepast, die is bestemd voor de politiediensten op het ogenblik van de aanhouding, en ook de vragen die tijdens het sociale gesprek bij aankomst in het gesloten centrum worden gesteld. Ook werd het concept van "impliciete asielaanvraag" ingevoerd, in gevallen waarin men van mening is dat een risicobeoordeling door het CGVS noodzakelijk is. Deze praktijk baart zorgen aangezien het de indiening van een asielverzoek impliceert, vaak zonder medeweten of ondanks het verzet van de betrokkene.⁵²

51. Ten slotte genieten **verstekelingen op schepen** die in Belgische havens aanmeren geen wettelijke bescherming tegen terugdrijving.⁵³ Zij mogen immers in beginsel niet van boord gaan en krijgen geen met redenen omklede beslissing (alleen de reder krijgt een beslissing). Elke beroepsprocedure is voor hen de facto onmogelijk. Deze leemte in de wetgeving is helaas niet opgevuld door de goedkeuring in 2019 van het nieuwe Belgisch Scheepvaartwetboek.⁵⁴

Aanbevelingen:

23. Artikel 62, lid 1, van de vreemdelingenwet zodanig wijzigen dat alle vreemdelingen, ook die aan de grens, het recht hebben te worden gehoord voordat een beslissing tot verwijdering of intrekking van het verblijf wordt genomen, en aan de hand van informatie in een taal die zij kunnen begrijpen, kunnen aantonen dat er een ernstig risico op mishandeling bestaat.

24. In de vreemdelingenwet een transversale bepaling opnemen die terugdrijving of verwijdering van een vreemdeling verbiedt, wanneer er een ernstig risico bestaat op een behandeling die in strijd is met het recht op leven en met het verbod op foltering.

25. In de Belgische regelgeving bepalen dat er een onderzoek wordt verricht naar het risico op schending van het verbod op foltering en onmenselijke en vernederende behandeling, en naar het hoger belang van het kind (telkens wanneer een verwijderingsbeslissing rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking heeft op een kind), voordat een terugkeerbesluit wordt genomen. Dat onderzoek moet tot uiting komen in de motivering van de beslissing, die uitdrukkelijk het land waarnaar de vreemdeling wordt teruggestuurd moet vermelden. Voorzien in een automatisch opschortende werking in geval van beroepsprocedures bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen tegen verwijderingsbeslissingen, telkens de vreemdeling een risico op schending van de artikelen 2 en 3 van het EVRM, 3 van het CAT (of soortgelijke bepalingen zoals de artikelen 3, 4 en 19, lid 2, van het EU-Handvest van de grondrechten) aanvoert.

26. Het advies van het CGVS bindend maken in de gevallen waarin het advies uitbrengt en besluit dat er in geval van verwijdering een risico op mishandeling bestaat. Alle verwijderingen moeten worden verboden zolang het CGVS geen nieuw advies heeft uitgebracht waarin wordt vastgesteld dat er geen ernstig risico op mishandeling bestaat.

27. In de wetgeving de verplichting opnemen om de verstekeling systematisch een beslissing te bezorgen inzake toegang tot het grondgebied (terugdrijving) en een eventuele vrijheidsberoving, met daarin ook informatie over zijn rechten in een taal die hij begrijpt.

2.3.3 Antwoord op punt 21: Statistieken over de asielaanvragen

52. Jaarlijks publiceert Myria een jaarverslag met cijfers over internationale bescherming⁵⁵ met daarin gegevens over alle verzoekers om bescherming, op basis van door de autoriteiten verstrekte informatie. Daaruit valt evenwel niet op te maken wie al dan niet in het kader van de procedure in een gesloten centrum werd vastgehouden.

53. Het statistisch jaarverslag van de Dienst Vreemdelingenzaken⁵⁶ bevat bovendien informatie over het aantal personen dat in gesloten centra wordt vastgehouden zonder verdere details evenwel over het profiel van de vastgehouden personen. In 2019 werden 8.555 eerste detenties⁵⁷ in gesloten centra geregistreerd, een stijging met 53% tussen 2014 en 2019. Sinds 2011 beschikt de Dienst Vreemdelingenzaken ook over een gegevensbank

met informatie over de gesloten centra. Deze gegevens zijn momenteel echter niet in een publicatie opgenomen.

54. Ten slotte stelt ook elk van de gesloten centra een jaarverslag op dat niet wordt gepubliceerd en waarvan de gegevens niet op uniforme wijze door de verschillende centra worden gepresenteerd. Ondanks de vele methodologische struikelblokken probeert Myria jaarlijks⁵⁸, op basis van deze verslagen, het profiel van de in gesloten centra vastgehouden personen en de reden van hun detentie vast te stellen. Ook blijkt dat er zich parallel met de stijging van het aantal eerste detenties in gesloten centra sinds 2016 een lichte daling voordoet van het aantal eerste detenties na een verzoek om internationale bescherming aan de grens of op het grondgebied.⁵⁹

55. Bij gebrek aan door de autoriteiten gecompileerde uniforme gegevens is het momenteel moeilijk cijfers te presenteren die een accuraat beeld geven van de administratieve detentie in België, zeker wat betreft het profiel van de vastgehouden personen (nationaliteit, geslacht, leeftijdscategorieën of kwetsbaarheid), de redenen waarom deze personen worden vastgehouden, de duur van de detentie of de toepassing van alternatieven voor detentie. De terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen zijn momenten in het migratieproces die belangrijke uitdagingen vormen op het gebied van de grondrechten. De praktijken en het beleid op dit gebied moeten dus gebaseerd zijn op kennis en analyse, met name op vlak van cijfers en feiten. Betrouwbare, volledige en vergelijkbare gegevens moeten beschikbaar zijn en openbaar worden gemaakt.

Aanbeveling:

28. De autoriteiten moeten gecompileerde gegevens verstrekken over detentie en de alternatieven voor detentie, met name over het profiel van de personen die in gesloten centra worden vastgehouden (leeftijd, geslacht, nationaliteit of kwetsbaarheid), de redenen voor detentie (op basis van de eerste detentietitel) en de totale duur van hun detentie.

2.4 Artikel 10

2.4.1 Antwoord op punt 26: Opleiding over het verbod op foltering

56. Het opsporen van voorafgaande tekenen van foltering of mishandeling is essentieel bij risicogroepen, zoals verzoekers om internationale bescherming. Daarom is het belangrijk dat het personeel van gesloten centra specifiek wordt opgeleid om personen op te sporen die mogelijk dergelijke behandelingen hebben ondergaan, maar ook dat professionals die contact hebben met verzoekers om internationale bescherming hen vóór hun eventuele plaatsing in een gesloten centrum, kunnen identificeren. Dat een vreemdeling slachtoffer is geweest van dit soort behandeling impliceert in sommige gevallen een kwetsbaarheid die kan rechtvaardigen dat de vreemdeling niet in een gesloten centrum wordt geplaatst en in aanmerking komt voor een alternatief voor detentie (zie antwoord onder punt 33 over het gebrek aan alternatieven voor detentie). Volgens sommige organisaties die regelmatig gesloten centra bezoeken worden kwetsbare personen, onder wie personen die slachtoffer zijn geweest van foltering of mishandeling, in gesloten centra vastgehouden.⁶⁰

2.4.2 Antwoord op punt 30: Fouillering van gedetineerden

57. De federale ombudsman heeft onlangs een zeer uitgebreid rapport⁶¹ geschreven over de **toepassing van de regels inzake naaktfouillering in de gevangenissen**. Hij deed een reeks concrete en specifieke **aanbevelingen**.

58. Wat de gesloten centra betreft, bepalen de vreemdelingenwet en het koninklijk besluit inzake gesloten centra de regels die van toepassing zijn. Daarin is geen sprake van naaktfouilleringen, ze zijn dus niet toegelaten. Twee andere soorten fouilleringen zijn dat wel:

- veiligheidsfouilleringen. Aanvankelijk waren die voorzien in drie situaties (bij aankomst, na een bezoek, bij vertrek uit het centrum) maar sinds 2016 is zo'n fouillering altijd mogelijk, wanneer die nodig blijkt om de orde of de veiligheid te handhaven. Ondanks de formulering in de wet dat dergelijke fouilleringen geen systematisch of tergend karakter mogen hebben, zijn er onvoldoende wettelijke garanties die daarop toezien.

- Onderzoek aan de kledij. Hoewel zo'n onderzoek niet gelijkstaat met een naaktfouillering, komt het er toch op neer dat de vastgehouden vreemdeling zich onder toezicht van het personeel van het centrum moet uitkleden.

- Het besluit inzake gesloten centra voldoet niet volledig aan de vereisten van de vreemdelingenwet wat de personen betreft die bevoegd zijn om dergelijke fouilleringen uit te voeren. Het zou goed zijn om de in deze twee teksten vervatte regels met elkaar in overeenstemming te brengen.

Bijlage 4 van dit rapport gaat dieper op deze elementen in. De wet moet duidelijk de omstandigheden waarin en de voorwaarden waaronder een fouillering mag worden verricht afbakenen, met name om het niet-systematische of niet-tergende karakter ervan te garanderen. De vreemdeling moet op zijn minst op zijn verzoek een schriftelijk bewijs kunnen krijgen dat een fouillering is verricht, zodat hij, als hij dat nodig acht, daartegen een klacht kan indienen.

Voorgestelde vragen:

Welke aanbevelingen van de federale ombudsman inzake naaktfouilleringen zijn reeds toegepast? Welke daarvan is de Belgische staat van plan de komende twee jaar toe te passen?

Welke maatregelen zijn genomen om te garanderen dat de veiligheidsfouilleringen in gesloten centra, die steeds mogelijk zijn wanneer dat nodig is om de orde of de veiligheid te handhaven, geen systematisch of tergend karakter hebben?

Welke maatregelen zijn genomen om de integriteit te waarborgen van de persoon wiens kledij wordt onderzocht, wat impliceert dat de persoon zich in aanwezigheid van het personeel van het centrum moet uitkleden?

Aanbeveling:

29. De aanbevelingen van de federale ombudsman inzake naaktfouillering toepassen.

30. De omstandigheden waarin en de voorwaarden waaronder een fouillering mag worden verricht, in de context van een administratieve aanhouding van vreemdelingen, afbakenen, met name om het niet-systematische of niet-tergende karakter ervan te garanderen.

2.4.3 Antwoord op punt 31: Toepassing van de "Wet-Dupont"

59. De Potpourri IV-wet van 2016⁶² stelt een **klachtrecht** in bij de klachtencommissie die is ingesteld bij de Commissie van Toezicht van de gevangenis.⁶³ Dit klachtrecht is sinds eind 2020 van kracht.

60. Deze commissies van toezicht zijn echter samengesteld uit vrijwilligers. Bovendien zijn de aan hen toegewezen taken (bemiddeling, controle van de gevangenis⁶⁴ en behandeling van klachten)⁶⁵ onderling niet verenigbaar. In de klachtencommissie zetelt geen enkele magistraat en geen enkel reglement regelt de klachtenbehandelingsprocedure.⁶⁶

61. Niet alle bepalingen van de wet-Dupont inzake gezondheidszorg zijn al in werking getreden. Deze bepalingen zijn in 2018 overigens bij wet gewijzigd,⁶⁷ waardoor het toepassingsgebied ervan aanzienlijk is beperkt: zo werden de artikelen inzake continuïteit van de zorgverlening in de gevangenis,⁶⁸ het recht op de diensten van zorgverleners met de vereiste kwalificaties in functie van de specifieke noden van de gedetineerde,⁶⁹ en de organisatie van de gezondheidszorg in de gevangenisactiviteit, om ervoor te zorgen dat ze in optimale voorwaarden kan geschieden, ingetrokken.⁷⁰

2.4.4 Antwoord op punt 32: Gedetineerden met psychische stoornissen

62. In het **gevangeniswezen** blijkt uit het rapport van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg dat heel wat gedetineerden in **slechte gezondheid** verkeren, aan ernstige ziekten of psychische stoornissen lijden en veel geneesmiddelen slikken, vooral voor psychische problemen.⁷¹ Het zelfmoordcijfer is hoog en het tekort aan artsen maakt de toegang tot zorg in gevangenissen er niet gemakkelijker op.

63. **Wat de geïnterneerden betreft**, heeft het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing een rapport opgesteld naar aanleiding van zijn bezoek in 2017.⁷² Uit dit rapport blijkt dat de opvang van geïnterneerden in penitentiaire inrichtingen sterk wordt gekenmerkt door een veiligheidslogica, ten koste van de therapeutische noodzaak: schrijnend gebrek aan verplegend personeel,⁷³ gebrek aan opleiding van penitentiaire beambten in de psychiatrie,⁷⁴ behandeling beperkt tot farmacologische behandeling zonder andere therapeutische mogelijkheden (groepstherapie, vrijetijdsactiviteiten, opleidingen ...) ⁷⁵ en gebrekkige aanpak van psychiatrische noodsituaties.⁷⁶

64. België is herhaaldelijk veroordeeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wegens schending van de grondrechten van personen die in penitentiaire inrichtingen zijn geïnterneerd.⁷⁷ Het arrest van 6 september 2016⁷⁸ gelast België een systeem te organiseren dat in overeenstemming is met de waardigheid van de gedetineerden.

65. Sindsdien zijn verschillende wetgevende en organisatorische hervormingen doorgevoerd om de interneringsmaatregel te verbeteren en iets te doen aan de overbevolking van de gevangenissen. De wet van 5 mei 2014 op de internering beperkt het toepassingsgebied van de interneringsmaatregel. De uitvoering ervan zorgt echter voor een aantal problemen, zoals:

- De handhaving van internering als veiligheidsmaatregel die een **afzonderlijke regeling** op basis van handicap creëert;
- Het ontbreken van een uitweg voor **geïnterneerden zonder papieren** wier gezondheidstoestand is gestabiliseerd (dit betreft 10% van de populatie geïnterneerden). Deze mensen blijven opgesloten zonder dat ze een gevaar voor de samenleving vormen.
- **Beperkte en ingewikkelde beroepsmogelijkheden** tegen beslissingen van de kamers voor de bescherming van de maatschappij;
- De vrijheid van interpretatie van de rechters met betrekking tot het **toepassingsgebied** van de maatregel en de **verschillende** toepassing van de wet naargelang de kamer voor de bescherming van de maatschappij die de zaak behandelt.

66. In Gent en Antwerpen zijn **forensische psychiatrische centra** (hierna FPC's) opgericht. De Vlaamse Zorginspectie heeft twee audits uitgevoerd bij het Gentse FPC.⁷⁹ Het FPC scoorde op verschillende aspecten positief. Het gebrek aan personeel is echter een groot pijnpunt, omdat het een aanzienlijke impact heeft op de arbeidsomstandigheden van het verplegend personeel, de kwaliteit van de patiëntenzorg, de levenskwaliteit van de geïnterneerde personen en ook op het toezicht dat tijdens de isolatie nodig is.⁸⁰

67. De bouw van drie nieuwe FPC's laat op zich wachten maar is wel een van de prioriteiten van de minister van Justitie. Het FPC van Aalst is bedoeld voor geïnterneerden "*wier reïntegratie in de samenleving ondenkbaar is*".⁸¹ Deze *long stay* afdelingen impliceren een **effectieve levenslange opsluiting**, wat zeer verontrustend is in een rechtsstaat.⁸² De facto is de kans klein dat geïnterneerde personen het FPC ooit verlaten.⁸³ Ze raken moeilijk binnen in gewone psychiatrische instellingen, die te kampen hebben met een plaatstekort en niet erg happig zijn om geïnterneerden op te nemen.⁸⁴

68. Zowel in de penitentiaire inrichtingen als in de forensische psychiatrische centra is er in België een schrijnend gebrek aan een gereguleerd, duidelijk en transparant algemeen beleid inzake **dwangmaatregelen** in de sector van de bescherming van de maatschappij.⁸⁵

69. **Wat betreft de gesloten centra** voor vreemdelingen bestaan er overeenkomsten tussen elk gesloten centrum en het dichtstbijzijnde psychiatrisch ziekenhuis met het oog op de opvolging en eventuele tijdelijke overbrenging van personen in geval van psychiatrische problemen. Het gaat hier echter om tijdelijke

maatregelen in geval van crisissituaties, wat er in de praktijk op neerkomt dat mensen zelden op middellange of lange termijn worden opgevolgd. Bovendien wordt bij aankomst in het centrum een medisch onderzoek verricht door de medische dienst, een specifieke screening door deskundigen in de psychiatrie gebeurt er evenwel niet. Er zijn dus leemten in de opsporing van psychiatrische gevallen.

2.4.5 Antwoord op punt 33: Dublin III-verordening en detentie van asielzoekers

70. De administratieve detentie van vreemdelingen roept heel wat vragen op, zoals de toepassing van de Dublin III-verordening en de daaraan gekoppelde maatregelen om systematische detentie te voorkomen. En dat geldt ook voor het ontbreken van alternatieven voor detentie, het begrip risico op onderduiken of de detentie van andere specifieke groepen (verzoekers om internationale bescherming aan de grens, gezinnen met minderjarige kinderen, enz.).

Nieuwe wetgeving: een kader voor het risico op onderduiken en de alternatieven voor detentie

71. Twee wetten⁸⁶ die in 2018 in werking zijn getreden, wijzigen de vreemdelingenwet ingrijpend en strekken ertoe de procedure-,⁸⁷ de opvang-⁸⁸ en, in mindere mate, de terugkeerrichtlijn om te zetten.⁸⁹ Zij geven ook uitvoering aan onderdelen van de Dublin III-verordening.⁹⁰

72. Die bepalen onder meer dat indien er een aanzienlijk risico op onderduiken bestaat, een verzoeker om internationale bescherming op basis van elf beoordelingscriteria kan worden vastgehouden.⁹¹ Deze criteria gelden ook voor vreemdelingen die geen verzoek om internationale bescherming hebben ingediend. De in de wet vervatte criteria blijven echter zeer algemeen en beogen een groot aantal situaties, waardoor in de praktijk elk type vreemdeling die hier irregulier verblijft of die om internationale bescherming verzoekt, kan worden vastgehouden. Bovendien volstaat slechts één van de in de wet genoemde criteria om het bestaan van een risico op onderduiken aan te tonen. Sommige van deze criteria lijken nochtans minder ernstig te zijn en mogen op zichzelf niet het bestaan van een risico op onderduiken rechtvaardigen.

73. Bovendien moeten bepaalde onderdelen van deze wet die betrekking hebben op detentie, met inbegrip van alternatieven voor detentie, worden geregeld bij een koninklijk besluit dat nog niet is goedgekeurd. De opvangrichtlijn vermeldt echter uitdrukkelijk dat de staten moeten voorzien in alternatieven voor detentie van asielzoekers, zoals "het zich regelmatig melden bij de overheid, het stellen van een borgsom of een verplichting om op een bepaalde plaats te blijven". Momenteel bestaan er in België geen alternatieven voor detentie, met uitzondering van die voor gezinnen (opvolging thuis in het kader van een overeenkomst en terugkeerwoningen).

Bewaring in het kader van Dublin

74. In het rapport van de Belgische staat worden de maximale vasthoudingsstermijnen voor "Dublin"-verzoekers om internationale bescherming toegelicht. Het rapport gaat echter niet in op de vraag welke maatregelen zijn genomen om aan te tonen dat detentie enkel in laatste instantie is gebruikt.

75. Ook moet worden opgemerkt dat de terugkeerrichtlijn naar het bestaan van een risico op onderduiken verwijst om detentie te rechtvaardigen (artikel 15), terwijl de Dublin III-verordening het over een "significant" risico op onderduiken heeft (artikel 28). De Belgische wet neemt deze terminologie weliswaar over maar laat niet toe een onderscheid te maken tussen beide hypothesen. De wet bepaalt evenmin op grond van welk criterium het risico als "significant" moet worden beschouwd. Ten slotte voldoet de beroepsprocedure tegen beslissingen ter uitvoering van de Dublin III-verordening niet aan de vereisten van deze verordening, noch aan het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel. Een wetswijziging is daarom noodzakelijk.⁹²

Bewaring verzoekers om internationale bescherming aan de grens

76. De vreemdelingenwet bepaalt voortaan⁹³ dat verzoekers om internationale bescherming niet mogen worden vastgehouden louter omdat ze een aanvraag hebben ingediend. De wet bepaalt wel niet dat aan de grens minder dwingende maatregelen dan detentie moeten worden overwogen. Dat is echter niet in overeenstemming met de opvangrichtlijn, die in artikel 8 voor alle verzoekers om internationale bescherming, en dus ook aan de grens, bepaalt dat detentie alleen mogelijk is "in de gevallen waarin zulks nodig blijkt en op grond van een individuele

beoordeling van elk geval" en wanneer "andere, minder dwingende maatregelen niet effectief kunnen worden toegepast". Het ontbreken van zo'n vermelding impliceert de bijna systematische opsluiting van asielzoekers aan de grens, hetgeen internationaal reeds op kritiek is gestuit.⁹⁴

77. De nieuwe wet heeft in de vreemdelingenwet ook opgenomen dat een vreemdeling "ten aanzien van wie de Commissaris-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen niet binnen de vier weken na ontvangst van het verzoek om internationale bescherming overgemaakt door de minister of diens gemachtigde, een beslissing heeft genomen", het Koninkrijk mag binnenkomen.⁹⁵ Dit is bedoeld om artikel 43 van de procedurerichtlijn om te zetten, die bepaalt dat indien "na een periode van vier weken geen beslissing is genomen, de verzoeker het recht moet krijgen het grondgebied van de lidstaat te betreden". Toch wordt de verzoeker in de praktijk nog regelmatig langer dan deze periode van vier weken vastgehouden, en dit op basis van een wijziging van de detentietitel, waarbij de vasthouding aan de grens wordt omgezet in vasthouding als verzoeker om internationale bescherming op het grondgebied.⁹⁶ Bovendien gaat deze termijn van vier weken volgens de Belgische wet in op het moment dat het dossier aan het CGVS wordt toegezonden, zodra België als verantwoordelijke staat is aangewezen. Dit is echter niet voorzien in de procedurerichtlijn. Daarom moet er vanuit worden gegaan dat deze termijn ingaat op het moment van indiening van de aanvraag, zoals bevestigd door het Hof van Justitie van de Europese Unie⁹⁷ en, meer recentelijk, door het Belgische Grondwettelijk Hof.⁹⁸

Opsluiting van gezinnen met minderjarige kinderen

78. Het rapport van de Belgische staat verwijst naar twee alternatieven voor detentie, om opsluiting van gezinnen met minderjarige kinderen te vermijden: thuisopvolging in het kader van een overeenkomst en terugkeewoningen.⁹²

Hoewel deze alternatieven ongetwijfeld een vooruitgang betekenen, moet worden opgemerkt dat:

- weinig gezinnen toegang kregen tot thuisopvolging, die in werkelijkheid niet thuis maar doorgaans binnen het gemeentebestuur plaatsvindt. In 2019 werden 148 gezinnen uitgenodigd voor thuisverblijf (258 minderjarigen en 217 meerderjarigen).⁹⁹
- Te weinig middelen worden ingezet om de alternatieven voor detentie te laten werken. Er is geen publiek toegankelijke evaluatie uitgevoerd om objectief vast te stellen hoe de doeltreffendheid ervan kan worden vergroot.
- In augustus 2018 werden gesloten units voor gezinnen met minderjarige kinderen in gebruik genomen, naast het gesloten centrum 127*bis* in de buurt van de nationale luchthaven. Tussen augustus 2018 en april 2019 werden negen gezinnen opgesloten, waarvan er acht zijn verwijderd. Eén gezin bleef in totaal meer dan 50 dagen in detentie (met een onderbreking van drie dagen in een open terugkeewoning). In september 2018 heeft het Comité voor de Rechten van het Kind, na een klacht ingediend door de kinderen van het gezin en gebruikmakend van de mogelijkheid om voorlopige maatregelen¹⁰⁰ te nemen, de Belgische autoriteiten gevraagd om het gezin vrij te laten (waarbij de verwijdering verder georganiseerd kon worden).¹⁰¹ De autoriteiten gingen niet op dit verzoek in en het gezin werd een paar dagen later verwijderd. De detentie van gezinnen met minderjarige kinderen is stopgezet na het arrest van de Raad van State van 4 april 2019. Belangrijk in deze is de bepaling uit het huidige regeerakkoord, dat minderjarigen niet langer mogen worden vastgehouden in gesloten centra. De autoriteiten hebben echter nog niet te kennen gegeven dat ze dit verbod op de detentie van alle kinderen in een migratiecontext in de wet willen verankeren.
- De situatie van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen (NBMV's) is anders, omdat zij volgens de Belgische wet niet kunnen worden vastgehouden.¹⁰² Onder de definitie van NBMV¹⁰³ vallen echter enkel personen jonger dan 18 jaar, die door de dienst Voogdij als NBMV zijn geïdentificeerd. Dit verbod is niet van toepassing op personen bij wie twijfel bestaat over hun minderjarigheid. NBMV's kunnen dus worden vastgehouden indien er twijfel bestaat over hun leeftijd.¹⁰⁴ Bovendien beoogt de definitie van NBMV enkel onderdanen van landen die geen lid zijn van de Europese Economische Ruimte. Onderdanen van een land van de Europese Economische Ruimte zijn dus niet uitdrukkelijk beschermd tegen detentie.

Detentie van zwangere vrouwen

79. De detentie of verwijdering van zwangere vrouwen wordt niet door de vreemdelingenwet geregeld. Verschillende teksten verwijzen er wel naar: een omzendbrief uit 2009¹⁰⁵, die bepaalt dat voor zwangere vrouwen gedwongen verwijdering niet meer mogelijk is vanaf 28 weken zwangerschap; de opvangwet¹⁰⁶ van 2007 die voorziet in een verlenging van de materiële bijstand aan zwangere vrouwen vanaf ten vroegste 7 maanden zwangerschap tot uiterlijk het einde van de 2de maand na de bevalling; en het koninklijk besluit van 2002 inzake werking van de gesloten centra dat een hoofdstuk "Geboorte" bevat.¹⁰⁷

Ook de arbeidsrechtbanken beschikken over rechtspraak op basis waarvan sociale bijstand kan worden toegekend tijdens de periode vóór (twee maanden) en na (drie maanden) de verwachte datum van de bevalling, aangezien men ervan uitgaat dat de vrouw tijdens deze periode niet kan worden verwijderd.¹⁰⁸ Het niet-bindende verslag van de Commissie-Vermeersch over het terugkeerbeleid oordeelde dat verwijdering mogelijk was tot de 24ste week, zelfs indien de betrokkene zich ertegen verzet.¹⁰⁹ Voorbij deze datum is verwijdering enkel mogelijk als de betrokkene zich er niet tegen verzet. Sowieso oordeelt het dat verwijdering na 36 weken niet langer kan plaatsvinden.¹¹⁰ In een interne nota vindt de Dienst Vreemdelingenzaken gedwongen verwijdering mogelijk tot 24 weken en verwijdering waarmee is ingestemd tot 34 weken.¹¹¹ Zolang de verwijdering nog een optie is, kunnen zwangere vrouwen momenteel dus worden vastgehouden¹¹², zonder dat de wet hun detentievoorwaarden nader bepaalt.

Er bestaat dus geen duidelijke regelgeving die zwangere vrouwen vóór de geboorte van hun kind en de jonge moeder en haar pasgeboren kind na de geboorte, beschermen tegen detentie en/of verwijdering. Het is niet duidelijk tot aan hoeveel weken detentie en verwijdering mogelijk zijn.¹¹³

Voorgestelde vragen:

Wanneer denkt België een koninklijk besluit goed te keuren dat voorziet in alternatieven voor detentie voor verzoekers om internationale bescherming? Hoe zit het met andere categorieën vreemdelingen?

Wat is het percentage verzoekers om internationale bescherming aan de grens dat in gesloten centra wordt vastgehouden?

Welke maatregelen zijn er genomen om ervoor te zorgen dat detentie van vreemdelingen op grond van de Dublinverordening enkel in laatste instantie wordt gebruikt? Welk aandeel van de vreemdelingen die op grond van de Dublinverordening zullen worden overgedragen, zal in gesloten centra worden vastgehouden?

Is België van plan gevolg te geven aan het regeerakkoord om kinderen niet langer op te sluiten door dit verbod wettelijk te verankeren?

Welke maatregelen schikt België te nemen om de detentie en verwijdering van zwangere vrouwen beter te regelen, zowel wat betreft de mogelijkheid om hen op te sluiten of te verwijderen, als wat betreft de omstandigheden van deze detentie of verwijdering?

Aanbevelingen:

31. Ervan uitgaan dat alleen een combinatie van verschillende criteria een legitieme basis kan vormen om te bepalen of er sprake is van een "risico op onderduiken" en dit risico van geval tot geval beoordelen.

32. Werk maken van alternatieven voor detentie voor alle vreemdelingen die administratief worden vastgehouden, onder meer door het koninklijk besluit goed te keuren dat bij wet is voorzien voor verzoekers om internationale bescherming. Meer middelen uittrekken voor alternatieven voor detentie.

33. Een einde maken aan de bijna systematische detentie van verzoekers om internationale bescherming aan de grens, door alternatieven voor detentie te implementeren.

34. Werk maken van een regelmatige en transparante evaluatie van de bestaande alternatieven, om deze eventueel te kunnen verbeteren.

35. Het verbod op detentie van kinderen in gesloten centra, die strijdig wordt geacht met het hoger belang van het kind, in de wet vastleggen. Dat verbod op detentie moet ook gelden voor personen die beweren minderjarig te zijn, in afwachting van het resultaat van een leeftijdscontrole, indien niet duidelijk is dat de betrokkene meerderjarig is.

36. Zwangere vrouwen moeten meer rechtsbescherming krijgen en er moet een restrictief kader komen voor de omstandigheden waarin en de voorwaarden waaronder zij in een gesloten centrum kunnen worden vastgehouden en/of verwijderd.

2.4.6 Antwoord op punt 37: Rechtsmiddelen en procedures in geval van foltering of mishandeling

80. Er bestaat een klachtenregeling voor vreemdelingen die in gesloten centra worden vastgehouden. Sinds 2014 kunnen deze klachten worden ingediend bij de daarvoor opgerichte klachtencommissie. Sinds 2014 kunnen de vastgehouden personen ook een klacht indienen bij de directeur van het gesloten centrum.

81. Het geringe aantal ingediende klachten, het onbeduidende aantal beslissingen waarbij de klager in het gelijk wordt gesteld en de relatief onschuldige aard van de enkele gegrond verklaarde klachten, zijn indicatoren die ons ertoe nopen het klachtensysteem zelf in twijfel te trekken.

82. Tegenover de klachtencommissie kan op verschillende punten kritiek worden geleverd:

- Geen waarborgen op onafhankelijkheid en onpartijdigheid;
- Onvoldoende relevant mechanisme vanuit het standpunt van de klager;
- Geen procedurele waarborgen;
- Weinig transparantie.

83. Een **klachtensysteem** dat toegankelijk is voor personen die van hun vrijheid beroofd zijn moet nochtans als essentiële doelstelling de eerbied voor de menselijke waardigheid van de vastgehouden personen nastreven en, desgevallend, de repressie van slechte behandelingen. Enkel een onafhankelijk, toegankelijk, efficiënt, geloofwaardig en transparant systeem, dat zowel door de vastgehouden vreemdelingen, als door alle betrokken actoren als dusdanig wordt aangevoeld, kan aan die vereisten beantwoorden. Het huidige klachtensysteem voor vastgehouden personen in de gesloten centra in België voldoet daar niet aan, noch in zijn ontwerp noch in zijn concrete werking.¹¹⁴

84. Een persoon die van zijn vrijheid is beroofd en die klaagt over de **detentieomstandigheden** die vernederend zijn of in strijd met de grondrechten moet toegang hebben tot een daadwerkelijk rechtsmiddel. Dit rechtsmiddel moet de voortzetting van de vermeende schending kunnen voorkomen of de vastgehouden personen in staat stellen een verbetering van hun materiële detentieomstandigheden te verkrijgen.¹¹⁵ Een klachtencommissie die niet bevoegd is individuele maatregelen te nemen om de detentie-omstandigheden van een bepaalde persoon te laten wijzigen, is geen effectief rechtsmiddel.¹¹⁶

85. Bovendien vereist artikel 5, §4, van het EVRM dat de rechter die belast is met het toezicht op de rechtmatigheid van de detentie ook de mogelijkheid moet hebben om de omstandigheden van de detentie te toetsen, wat momenteel niet het geval is.¹¹⁷ Er is geen specifieke procedure om een rechtsvordering in te stellen tegen de detentieomstandigheden in gesloten centra. Voorts zij opgemerkt dat de ordemaatregelen (plaatsing in een isoleercel, tuchtmaatregelen, enz.) niet het voorwerp uitmaken van een schriftelijke beslissing die aan de betrokkene wordt overhandigd, en dus niet als bestuurshandeling gemotiveerd of betwistbaar zijn.

86. In [bijlage 5](#) bij dit verslag worden deze elementen nader toegelicht, met inbegrip van enkele cijfers over de klachten die bij de klachtencommissie zijn ingediend.

Aanbevelingen:

37. Het huidige in de gesloten centra geldende klachtensysteem hervormen. Dit systeem moet voldoen aan de waarborgen inzake onafhankelijkheid en onpartijdigheid, moet toegankelijk zijn (zonder dat dit via de directie van het centrum moet gebeuren), relevant zijn vanuit het standpunt van de klager, transparant zijn en voldoende procedurele waarborgen bieden.

38. De vreemdelingenwet wijzigen om de raadkamer bevoegd te maken voor het toezicht op de detentieomstandigheden, naast zijn bevoegdheden inzake toezicht op de detentie.

2.5 Andere vragen

2.5.1 Antwoord op punt 43: Ratificatie van het Facultatief Protocol bij het Verdrag

87. België is een van de laatste landen in de Europese Unie die het facultatief protocol bij het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (OPCAT) nog niet heeft geratificeerd en nog geen nationaal preventiemechanisme heeft ingesteld. België heeft nochtans op 24 oktober 2005 het facultatieve protocol bij het Verdrag ondertekend. Na vele jaren van gesprekken en aanbevelingen op internationaal en nationaal niveau, hebben alle betrokken deelstaten de teksten houdende instemming aangenomen. Op federaal niveau heeft de Kamer op 19 juli 2018 een wetsvoorstel goedgekeurd over de ratificatie van het OPCAT. Sindsdien is dat instrument nog niet geratificeerd. Er is nog geen officiële oplossing uit de bus gekomen voor de oprichting van een (of meerdere) nationale preventiemechanismen, hoewel de besprekingen die in 2020 door het ministerie van Justitie zijn georganiseerd, alle betrokken actoren bijeen hebben gebracht. Deze besprekingen leidden tot aanbevelingen over het toekomstige nationale preventiemechanisme (NPM). Er liggen verschillende hypothesen op tafel met betrekking tot de instelling(en) die deze functie moet(en) vervullen maar een keuze is nog niet gemaakt.

88. Dit heeft ernstige gevolgen voor de mensenrechten van personen in detentie en geïnterneerden. Op 30 mei 2018 verbleven nog 530 **geïnterneerden** in gevangenissen.¹¹⁸

89. De diensten voor toezicht, inspectie en bemiddeling die momenteel in de **gevangenissen** aanwezig zijn, zijn onvoldoende uitgerust om geïnterneerden of gedetineerden doeltreffend te beschermen tegen misbruik of schending van hun grondrechten.

90. Wat meer in het bijzonder de **administratieve detentie van vreemdelingen** betreft, moet dit toezicht gelden voor alle plaatsen/fases van de administratieve detentie (commissariaten, gesloten centra, terugkeerhuizen, maar ook havens, luchthavens, gevangenissen, verwijderingsprocedures die een vorm van vrijheidsberoving zijn, enz.).¹¹⁹

91. Bij gebrek aan een onafhankelijk controlemechanisme voor detentie, is er momenteel geen enkel orgaan dat voldoende toezicht houdt op de detentieomstandigheden in België.

Aanbevelingen:

39. Het OPCAT ratificeren.

40. Een onafhankelijk controlemechanisme oprichten voor detentie, met inbegrip van de detentieplaatsen van geïnterneerden en de administratieve aanhouding van vreemdelingen, de verwijderingsprocedure inclusief.

41. Dringend werk maken van een systeem van periodieke, onaangekondigde bezoeken door nationale en internationale waarnemers, om foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing te voorkomen, alsook van een doeltreffend klachtensysteem dat is afgestemd op geïnterneerde of

vastgehouden personen met een handicap op alle locaties waar ze worden geplaatst.

2.5.2 Antwoord op punt 45: Maatregelen in antwoord op de terroristische dreiging

92. Sinds 2010 is België meermaals het doelwit geweest van terroristische aanslagen. Als reactie daarop zijn talrijke wetgevende en administratieve maatregelen goedgekeurd, die gevolgen hebben voor de grondrechten. Het *Comité de vigilance en matière de lutte contre le terrorisme* of Comité T (waarin leden van het maatschappelijk middenveld zetelen) heeft het huidige wetgevingskader inzake terrorismebestrijding vanuit het oogpunt van de mensenrechten doorgelicht.¹²⁰ Ook de speciale VN-rapporteur voor de bevordering en de bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden in het kader van de strijd tegen het terrorisme heeft een verslag gepubliceerd naar aanleiding van haar bezoek aan België.¹²¹ Unia van zijn kant heeft de meldingen geanalyseerd die samenhangen met het klimaat van angst na de aanslagen of met de maatregelen ter bestrijding van het terrorisme.¹²² Het Comité T heeft met name de problematiek van de uitzonderlijke detentieregeling voor personen “die gelieerd zijn aan terrorisme” geïdentificeerd als een van de belangrijkste uitdagingen op het gebied van de naleving van de grondrechten.

2.6 Evoluties voor de periode 2020-2021

2.6.1 Politiegeweld

93. Sinds 2014 kregen Unia of Myria talrijke meldingen binnen van politiegeweld, die ook in de Belgische pers aan het licht zijn gebracht. Een overzicht van de geregistreerde feiten¹²³ voor de jaren 2019 en 2020 is te vinden in bijlage 6. Een zorgwekkende vaststelling is dat de gevallen van misbruik en geweld door politieagenten in België nog te vaak worden beschouwd als een geïsoleerd, en niet als een structureel probleem, en dat een coherente en systematische aanpak ervan bijgevolg ontbreekt.

94. Een in 2019¹²⁴ gepubliceerde studie van het Comité P onderzocht gevallen van 21 politiemensen uit 14 politiezones. In de periode 2001-2016 werden deze politieagenten elk tussen 12 en 47 feiten ten laste gelegd, waaronder minstens één daad van politiegeweld per agent. Van deze 21 politieagenten kregen er slechts 11 lichte tuchtsancties opgelegd en liep er amper één een strafrechtelijke veroordeling op. In dit verband herinnert het Comité P aan zijn aanbeveling uit 2009, dat gerechtelijke en tuchtrechtelijke procedures elkaar niet uitsluiten.

95. In zijn verslag uit 2016¹²⁵ wijst het Hongaarse Helsinki Comité onder meer op de ongewoon lange duur van de onderzoeken, de lichte sancties voor politieagenten die inbreuken plegen, het ontbreken van gecentraliseerde gegevens, de ontoereikende tuchtprocedure, het ontbreken van specifieke waarborgen, enz.

96. Wat migranten betreft, merkt de ngo Dokters van de Wereld in een in 2018 gepubliceerd rapport¹²⁶ over transitmigratie op dat van de 440 bevraagde migranten, een kwart verklaarde slachtoffer te zijn geweest van politiegeweld in België: slagen toegebracht met handen, voeten en wapenstokken op personen die reeds geïmmobiliseerd waren, willekeurige naaktfouilleringen, personen die zich moesten uitkleden soms in aanwezigheid van andere gevangenen of politieagenten van het andere geslacht, ontzeggen van voedsel, toegang tot fatsoenlijke sanitaire voorzieningen en slaap, intimidaties, met name om de vingerafdrukken van de migranten te kunnen nemen. Bijna één op de twee personen die stellen slachtoffer te zijn geweest van dergelijk geweld, zou weigeren details te geven aan een humanitaire ngo die hun anonimiteit garandeert. De belangrijkste redenen die ze daarvoor aanhalen zijn dat ze andere prioriteiten hebben of dat ze het nut van zo'n stappen niet inzien, maar ook angst voor represailles van de politie.¹²⁷ Het Comité P laat weten dat het tussen 2017 en 2018 slechts 5 klachten over dit onderwerp heeft ontvangen. Wel erkent het comité dat een procedure opstarten ingewikkeld is voor migranten die geen vaste uitvalsbasis in België hebben.¹²⁸

97. In augustus 2020 heeft de video-opname van het politieoptreden dat leidde tot de dood van Jozef Chovanec, een Slowaak die in februari 2018 overleed na een politieoptreden in een cel op de luchthaven van Charleroi, de

publieke opinie en de politieke wereld diep geschokt. Verschillende instanties¹²⁹ hebben de zaak onderzocht en andere zijn nog bezig. De Hoge Raad voor de Justitie (HRJ) betreurde dat het parket bepaalde feiten pas bij de politiediensten heeft aangeklaagd, nadat de media over de zaak had bericht. Zo was er bijvoorbeeld nog geen tuchtprocedure opgestart tegen de politieagente die de Hitlergroet had uitgebracht. Intussen zijn aanvullende gerechtelijke procedures ingeleid tegen verschillende hogere officieren. In zijn verslag heeft de HRJ ook aanbevolen om camera's met geluidsopname te plaatsen in plaatsen van vrijheidsberoving en deze dossiers snel en prioritair te behandelen.

98. In april 2020 werd een jonge Soedanese migrant tijdens de lockdown het slachtoffer van geweld door een politieagent. De correctionele rechtbank van Brussel veroordeelde deze agent tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van een jaar met uitstel.¹³⁰

99. De correctionele rechtbank van Bergen veroordeelde een politieagent in eerste aanleg tot een gevangenisstraf van één jaar met uitstel en een boete van 400 euro voor het onopzettelijk doodschietsen van Mawda, een tweejarig Koerdisch meisje. Dit gebeurde toen een bestelwagen, waarin zij zich met haar ouders, haar minderjarige broer en enkele andere transitmigranten bevond, door de politie werd achtervolgd, en waarbij de agent zijn wapen heeft gebruikt.¹³¹ De behandeling van het gezin tijdens dit incident riep nogal wat vragen op, met name het feit dat geen van beide ouders het zwaargewonde kind in de ambulance mocht vergezellen maar dat ze daarentegen in hechtenis waren genomen, waar ze het overlijden van hun dochter hadden vernomen.¹³²

Voorgestelde vraag:

Welke maatregelen zijn er genomen om de aanbevelingen toe te passen, die het Comité P tijdens zijn onderzoek naar politiegeweld in 2019 heeft geformuleerd?

2.6.2 COVID-19 en opsluiting

Woonzorgcentra (WZC)

100. Unia heeft tussen september 2020 en februari 2021 een kwalitatief onderzoek over dit onderwerp gevoerd. Tachtig mensen¹³³ werden bevraagd. Onderstaande informatie is afkomstig uit dit onderzoek.¹³⁴

101. De WZC gebruikten **dwangmaatregelen** om de persoon zelf en de andere bewoners te beschermen tegen het virus. Om zich tegen risico's in te dekken en elke aansprakelijkheid te vermijden, gaven sommige directies er de voorkeur aan elk risico op besmetting, valpartijen, weglopen (voor gedesoriënteerde personen) te vermijden door fysieke fixatie te gebruiken. Dit soort beperkingen is weliswaar goed bedoeld, maar vormt een reëel probleem voor de keuzevrijheid van het individu om al dan niet risico's te nemen.

102. Men kan zich ook afvragen of het gebruik van dwangmaatregelen in de praktijk evenredig was en of dit echt de enige manier was om de veiligheid van de bewoners te waarborgen. Het gebruik van dwangmaatregelen tegen ouderen is niet bij wet voorzien. Bij gebrek aan een duidelijk juridisch kader, zelfs buiten de context van COVID, is dat soort maatregelen dan ook in strijd met de rechten van de bewoners.¹³⁵

103. Uit de gesprekken bleek dat **ouderen niet altijd zelf beslist** over hun behandeling, en met name over een mogelijke opname in een ziekenhuis. Soms kregen ze deze beslissing gewoon meegedeeld. Bovendien was het door de COVID-19-maatregelen niet langer mogelijk persoonsgerichte zorg te verlenen. Gebrek aan tijd en personeel, en ook stress leidden soms tot ernstigere situaties (urenlang geen verversing van incontinentiemateriaal, gebrek aan tijd voor persoonlijke verzorging of hulp bij het eten of drinken,...). Ook het gebrek aan toegang tot de zorginstellingen voor mantelzorgers was een probleem. Meestal spelen zij immers een belangrijke rol in de begeleiding van de bewoner. In deze gevallen zijn de rechten van de bewoners ongetwijfeld geschonden.

Aanbevelingen:

42. De inspecties inzake kwaliteit van zorg en de technische aspecten scheiden en een "pool van inspecteurs" oprichten voor de inspectie van de kwaliteit van zorg en voor het toezicht op het naleven van de rechten van de

bewoners in de WZC.

43. In de erkenningsnormen bepalen dat de WZC een beleid tegen ouderenmishandeling moeten voeren en aanvullende voorwaarden toevoegen met betrekking tot het gebruik van fixatiemaatregelen en het isoleren van bewoners.

44. In het huishoudelijk reglement de verplichting opnemen om in overeenstemming met de geldende wetgeving, de omstandigheden te verduidelijken waarin de rechten van bewoners kunnen worden beperkt.

45. Investeren in bijkomende preventieve controle, als aanvulling op klachten-, inspectie- en sanctiemechanismen, zoals het nationaal preventiemechanisme (OCPAT).

46. Aan de erkenningsnormen voor WZC de aanstelling toevoegen van een referentiepersoon voor ouderenmishandeling in elk WZC.

Residentiële voorzieningen voor personen met een handicap

104. Aan het begin van de lockdown moesten personen met een handicap die in een residentiële structuur verbleven, of hun familieleden, de moeilijke keuze maken om in de voorziening te blijven of voltijds naar huis terug te keren, bij de familie, die niet altijd over de uitrusting beschikte, of in staat was om de nodige zorg te verlenen. Ze moesten heel snel beslissen, zonder over de nodige informatie te beschikken, noch te weten hoelang de lockdown zou duren. Bezoeken waren niet toegestaan en videoconferenties en telefoongesprekken met familieleden waren niet voldoende. Sommige ouders gaven zelfs op, omdat de persoon met een handicap door het gebrek aan menselijk contact, niet langer met de frustratie kon omgaan.¹³⁶

105. Ook de therapeutische behandeling werd beperkt, met name door het gebrek aan beschermende uitrusting voor personeel en zorgverstrekkers.

Aanbevelingen:

47. Bezoeken van buitenstaanders toestaan in de residentiële voorzieningen, en zo nodig passend beschermingsmateriaal ter beschikking stellen en tests mogelijk maken voor personeel van voorzieningen en mensen met een handicap.

48. Zorgen voor een continuïteit van de zorgverlening om de lichamelijke en geestelijke gezondheid van personen met een handicap te waarborgen.

Gesloten centra

106. Aan het begin van de pandemie zijn heel wat in gesloten centra vastgehouden personen vrijgelaten (289 tussen 13 en 31 maart 2020) en werd het aantal nieuwe detenties sterk beperkt. Van de in gesloten centra vastgehouden vreemdelingen zijn er in 2020, 26 mensen positief getest op COVID-19.

107. In april en mei 2020 heeft Myria drie gesloten centra bezocht, nadat het van personen die daar vastzaten meldingen had ontvangen over onder meer de detentie- (eten, douchen) of sanitaire omstandigheden. Deze bezoeken hebben tot een aantal vragen geleid die aan bod komen in een door Myria gepubliceerd verslag.¹³⁷ Het maakt een analyse van de preventie- en hygiënische maatregelen en van de maatregelen in geval van besmetting. In de analyse beveelt Myria onder meer aan om mensen enkel vast te houden als verwijdering binnen een redelijke termijn mogelijk is, om externe actoren toestemming te geven de centra te bezoeken - deze bezoeken waren tijdelijk opgeschort of beperkt - en om het huidige klachtensysteem te herzien.¹³⁸

108. De situatie in het gesloten centrum van Vottem kwam aan het licht na berichten in de pers als zouden verschillende met COVID besmette vastgehouden personen in een isoleercel zijn geplaatst.¹³⁹ Myria beschikt over geen precieze informatie over het verloop van de feiten.¹⁴⁰ Toch had Myria tijdens een van zijn bezoeken de problematiek van het gebruik van isoleercellen - bestemd voor ordemaatregelen - om personen in medische isolatie te plaatsen, reeds aangekaart.¹⁴¹ De huidige regelgeving voorziet niet in een duidelijk onderscheid tussen de verschillende vormen, of de inhoud, van eenpersoonskamers of isoleercellen (medische isolatie, isolatie omwille van ordemaatregelen/tuchtmaatregelen en aangepast regime) en moet in die zin worden gewijzigd.

Aanbevelingen:

49. In de regelgeving het recht van externe actoren garanderen om deze detentiecentra te bezoeken, met inachtneming van de regels inzake hygiëne en preventie;

50. In alle centra zorgen voor aangepaste kamers voor zieken;

51. De regelgeving aanpassen en de voorwaarden verduidelijken waaraan de verschillende soorten isolatieplaatsen (medische isolatie, disciplinaire isolatie en aangepast regime) moeten voldoen, zodat die zijn afgestemd op de noden van de vastgehouden personen.

Bijlage 1: Punt 8 - Fundamentele waarborgen in geval van vrijheidsberoving

Aanhoudingen in het kader van transitmigratie

Over de administratieve aanhoudingen van transitmigranten zijn verschillende rapporten gepubliceerd. In deze verslagen van het Comité P¹⁴², Dokters van de Wereld¹⁴³ en in een nota van Myria¹⁴⁴ komen volgende problematieken aan bod:

- Verschillende politiediensten markeren migranten met een nummer, aangebracht met een moeilijk te verwijderen marker, wat een mensonterende praktijk is.
- Opsluitingen van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen duren soms langer dan de wettelijke termijn van 24 uur (met pieken van 35 uur).
- Minderjarige migranten worden vaak zonder geldige reden geboeid.
- De infobrochures, waarvan sprake in het rapport van de Belgische staat (§23), worden zelden geraadpleegd of verspreid en ze zijn moeilijk te begrijpen doordat er geen tolk is.
- Migrant krijgen onvoldoende informatie over hun recht op medische bijstand en over het recht om een vertrouwenspersoon op de hoogte te brengen van hun aanhouding.
- Te weinig wordt er rekening gehouden met de richtlijnen inzake mensenhandel en -smokkel en met de beschermingsstatus van slachtoffers van mensenhandel en -smokkel.
- Slachtoffers krijgen onvoldoende informatie over de procedure en de beschermingsstatus van slachtoffers van mensenhandel of zwaardere vormen van smokkel.
- De politie vraagt migranten soms de toestemming voor de inbeslagname of het uitlezen van hun telefoon. Daartoe vraagt de politie hen een in het Nederlands of Engels opgesteld formulier te ondertekenen, zonder enige mondelinge toelichting.

Arrestaties op grond van de vreemdelingenwet

Er rijzen ook vragen over de aanhoudingen in het kader van de vreemdelingenwet.

- Eerbiediging van het recht te worden gehoord, voordat een terugkeerbeslissing of een beslissing over een eventuele vasthouding in een gesloten centrum wordt genomen.

Na de aanhouding zendt de politie een administratief controleverslag van een vreemdeling naar de Dienst Vreemdelingenzaken. Op basis van dit verslag kan de Dienst Vreemdelingenzaken beslissen een bevel om het grondgebied te verlaten uit te vaardigen, de vreemdeling in een gesloten centrum vast te houden of geen administratieve beslissing te nemen tegen de vreemdeling die door de politiediensten op het grondgebied is aangehouden, en hem te laten gaan.

Het recht om te worden gehoord, wat inhoudt dat de betrokkene zijn standpunt over zijn situatie moet kunnen geven, vooraleer een bevel om het grondgebied te verlaten wordt uitgevaardigd. De politie moet dan ook alle relevante vragen kunnen stellen over de situatie van de vreemdeling, ook over de risico's van schending van het beginsel van non-refoulement in geval van verwijdering of inbreuken op zijn privé- en gezinsleven.

Deze vragen komen doorgaans evenwel pas echt aan bod wanneer de vreemdeling in een gesloten centrum is geplaatst, tijdens zijn onderhoud met de sociale dienst, waar hem wordt gevraagd het formulier "recht om te worden gehoord" in te vullen. Dat voldoet niet aan de vereisten van het recht om te worden gehoord, aangezien het onderhoud van de betrokkene met dit formulier plaatsvindt nadat het besluit om de detentie voort te zetten is genomen.

- Het niet in aanmerking nemen van mogelijke kwetsbaarheden

De detentieomstandigheden in politiebureaus zijn niet altijd aangepast aan de bijzondere kwetsbaarheid van de

aangehouden persoon. Bovendien maakt het politieverlag gericht aan de Dienst Vreemdelingenzaken niet altijd melding van de bijzondere kwetsbaarheden van de aangehouden persoon. Het is echter op basis daarvan dat de Dienst Vreemdelingenzaken zal beslissen om de vreemdeling al dan niet vast te houden. Soms komen mensen dus in een gesloten centrum terecht, terwijl ze door hun toestand in aanmerking komen voor een alternatief voor detentie.

- Het al te weinig inschakelen van een tolk

De in artikel 33ter van de wet op het politieambt van 5 augustus 1992 bedoelde rechten (informatie over de redenen van de aanhouding in een taal die de persoon begrijpt) worden in de praktijk niet altijd nageleefd. De politie kan zo nodig een tolk inschakelen, maar doet dat in de praktijk vaak niet. Op die manier is het recht op informatie voor vreemdelingen die de taal die door de politie wordt gesproken niet begrijpen, louter theoretisch.

- Het ontbreken van het recht op bijstand van een advocaat

Vreemdelingen die om administratieve redenen, die met hun verblijf te maken hebben, worden aangehouden, krijgen tijdens hun vasthouding op het politiebureau geen bijstand van een advocaat. De aanwezigheid van een advocaat is in deze fase nochtans een waarborg: de advocaat kan de wettigheid betwisten van een aanhouding die is verricht in strijd met het recht op eerbiediging van de woning of na een controle op basis van etnische profilering. Het is ook tijdens de aanhouding op het politiebureau dat de vreemdeling die hier illegaal verblijft - in het kader van het recht om te worden gehoord - specifieke informatie over zijn situatie moet kunnen aanvoeren (elementen die met zijn gezins- of privésituatie te maken hebben, risico op mishandeling in geval van terugkeer, enz.), vooraleer de Dienst Vreemdelingenzaken een beslissing over hem neemt. Ook het ontbreken van een advocaat en een tolk speelt in dit verband in zijn nadeel.

- Moeilijkheden in verband met medische bijstand (toegang tot een arts, registratie van informatie en dekking van kosten).

Wat de toegang tot medische hulp betreft, blijkt uit een onderzoek van het Comité P uit 2019 dat de toegang tot een arts in de meeste gevallen afhangt van de beslissing van de dienstdoende politieagent. De medische consultatie, als die al plaatsvindt, gebeurt vaak in aanwezigheid van politieagenten. Bovendien is er geen uniforme registratie van medische informatie¹⁴⁵, wat volledig in strijd is met de aanbevelingen van het CPT van 2016 en 2018.¹⁴⁶

Bovendien moet de aangehouden persoon soms opdraaien voor de kosten van de medische raadpleging, wanneer de raadpleging door de politie wordt gevraagd.¹⁴⁷ De wet beperkt nochtans de financiële bijdrage van de betrokkene tot het geval waarin hij om een onderzoek door een arts van zijn keuze heeft gevraagd.

Bijlage 2: Punt 11 - Controle van de detentieplaatsen en beroepsmogelijkheden tegen detentie

Het beroep tegen detentie voor de onderzoeksgerechten doet verschillende vragen rijzen die de doeltreffendheid ervan in twijfel trekken. Concreet gaat het hier om het volgende:

- De reikwijdte van de toetsing, die in wezen beperkt is tot de wettigheid van de detentie. Die heeft geen betrekking op de opportuniteit van de detentie, en vaak zelfs niet op aspecten zoals de noodzaak en evenredigheid, behalve eventueel via de toetsing van de wettigheid. Het is van belang dat het beroep ook de vraag behandelt of er alternatieven voor detentie bestaan en of de detentieplaats geschikt is en afgestemd op de behoeften van de vastgehouden persoon, rekening houdend met leeftijd, geslacht en eventuele kwetsbaarheden (ziekte, handicap, zwangerschap, enz.).
- Het ontbreken van de opschortende werking van het beroep tegen de verwijdering. De vreemdeling kan dus worden verwijderd, voordat een rechter zich heeft kunnen uitspreken over de wettigheid van zijn detentie. Indien de rechter in eerste aanleg de vrijstelling beveelt, blijft de vreemdeling bovendien in detentie indien de autoriteiten in beroep gaan, en dit zolang de beslissing tot invrijheidstelling niet in kracht van gewijsde is gegaan, dus totdat er geen beroep meer mogelijk is, ook niet in cassatie. De vreemdeling zou dus tijdens deze beroepsfase kunnen worden verwijderd, ook al zou zijn detentie in eerste aanleg onwettig zijn geacht.
- Bovendien wordt een beroep vaak zonder voorwerp verklaard omdat de vreemdeling in kennis is gesteld van een nieuwe detentiebeslissing, die de betwiste beslissing vervangt. De vreemdeling zal dan verplicht zijn opnieuw in beroep te gaan tegen de nieuwe detentiebeslissing. Deze praktijk werd onlangs veroordeeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in een zaak betreffende de controle van de detentie van een vreemdeling die administratief was aangehouden.¹⁴⁸
- Het gebrek aan een systematische controle. Gezien de bijzondere kwetsbaarheid van migranten in irregulier verblijf, de juridische (niet-opshortend beroep tegen verwijdering, complexe procedure, enz.) en praktische belemmeringen (gebrek aan informatie, onvoldoende rechtsbijstand, taalbarrière, enz.), zou het wenselijk zijn dat de rechterlijke toetsing van de wettigheid van de detentie automatisch en op regelmatige tijdstippen wordt uitgevoerd, in geval van langdurige detentie. Dit wordt trouwens ook aanbevolen door de speciale rapporteur voor de mensenrechten van migranten in het kader van de detentie van vreemdelingen.¹⁴⁹

De controle van de detentie van vreemdelingen die administratief zijn aangehouden is complexer en minder beschermend dan de controle van de preventieve aanhouding in een strafrechtelijk kader. Deze en andere vaststellingen over de bestaande procedure kwamen trouwens aan bod in de mercuriale van de heer André Henkes, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie. Verder kwam ook het pleidooi ter sprake van sommigen om het toezicht op de administratieve detentie toe te vertrouwen aan het administratieve rechtscollege dat gespecialiseerd is in vreemdelingenrecht, de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen.¹⁵⁰

Welk rechtscollege ook bevoegd is voor de controle van de detentie, de controle moet dusdanig worden uitgevoerd dat de doeltreffendheid ervan voldoende gewaarborgd is.

Bijlage 3: Punt 18 - Toezicht op de gedwongen terugkeer door de Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie (AIG)

Zoals blijkt uit het rapport doen zich bij de uitoefening van de controle door de AIG verschillende problemen voor. In zijn laatste verslag over detentie en terugkeer heeft Myria dit thema op basis van de jaarverslagen en individuele verslagen van de AIG, grondig geanalyseerd.¹⁵¹ Deze punten worden in deze bijlage nader toegelicht:

- **De onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de AIG** blijven problematisch. De AIG is onderdeel van de politiediensten en de leden van de cel "gedwongen terugkeer" zijn gedetacheerde politieagenten. Sommige van deze gedetacheerde politieagenten zijn voormalige leden van de luchthavenpolitie, die in de toekomst mogelijk terugkeren naar de dienst die zij controleerden. Het personeel van de AIG beschikt over politionele bevoegdheden, die een schijn van partijdigheid kunnen opwekken bij de te verwijderen persoon.
- **Moeilijke identificatie van de AIG:** de leden van de AIG dragen over het algemeen geen vestimentaire kenmerken ter identificatie (noch van hun rol, noch van hun identiteit) en de te verwijderen personen begrijpen niet altijd wat hun rol is.
- **Mogelijke taalproblemen bij de communicatie met de te verwijderen persoon:** de leden van de AIG maken geen gebruik van tolken of informatiefiches in verschillende talen om hun opdracht uit te leggen.
- **Gebrek aan transparantie door het niet-publiceren van jaar- en individuele verslagen:** de jaarverslagen van de AIG over het toezicht op de gedwongen terugkeer (met daarin meer kwalitatieve informatie over de vaststellingen en aanbevelingen) worden niet gepubliceerd (alleen de cijfers over de controles worden sinds kort gepubliceerd in het activiteitenverslag van de AIG). De individuele verslagen van elke controleopdracht worden niet gepubliceerd, terwijl dit op geanonimiseerde wijze zou kunnen gebeuren. Dit versterkt het klimaat van wantrouwen vanwege het maatschappelijk middenveld (met name ngo's), die noch betrokken, noch geraadpleegd worden door de AIG.
- **Onvoldoende personele en financiële middelen die een impact hebben op de controlecapaciteit:** het aantal mensen dat deze controles uitvoert is vrij klein.¹⁵² De meesten van hen besteden slechts een (soms beperkt) deel van hun werktijd aan deze taak. Deze personele middelen zijn lachwekkend gezien het aantal verwijderingen en pogingen tot gedwongen verwijdering (zie hieronder) en het feit dat in een aantal gevallen (met name de *special flights*), de controles idealiter door twee inspecteurs moeten worden uitgevoerd, en dit voor de gehele operatie (tot aan de bestemming). Ook de controlecapaciteit van de cel "gedwongen terugkeer" is beperkt (tot de pushback) in het kader van teruggrijvingen met private escortes, die nochtans potentieel riskanter zijn. De middelen die ter beschikking staan (AMIF) zijn tijdelijk (en dus precair) en worden niet toegewezen op basis van de reële controlebehoeften. Evenmin wordt een (minimum)aantal uit te voeren controles vastgesteld.

De ontoereikende personele en financiële middelen van de AIG hebben uiteraard gevolgen voor haar controlecapaciteit en de efficiëntie ervan. In 2018 voerde de AIG 96 controles uit (op 123 personen) op een totaal van 7.697 verwijderingspogingen (alle vertreklocaties samen), amper 1,6% dus. In 2017 werden 92 controles uitgevoerd bij de luchthavenpolitie in Zaventem op 7.901 verwijderingspogingen vanaf deze luchthaven. Dit is een daling van 41% van het aantal controles dat tussen 2013 en 2017 op deze luchthaven is uitgevoerd. Belangrijk is het aantal uitgevoerde controles te bekijken op basis van het totale aantal verwijderingspogingen (met of zonder escorte; al dan niet succesvol) en niet op basis van het aantal geslaagde verwijderingen met escorte.

Bijlage 4: Punt 30 - Fouilleringen in plaatsen voor administratieve detentie van vreemdelingen

De vreemdelingenwet¹⁵³ is in 2016 gewijzigd om de mogelijkheden voor foullering van vreemdelingen die in gesloten centra worden vastgehouden, uit te breiden.¹⁵⁴ Het betreft hier voornamelijk **veiligheidsfouilleringen**, d.w.z. fouilleringen "door het betasten van het lichaam en de kleding van de gefouilleerde alsook door de controle van de bagage". Tot nu toe was dit slechts op drie momenten mogelijk: bij aankomst in het centrum, na een bezoek en voorafgaand aan een overbrenging¹⁵⁵. Door deze wijziging is een foullering ook op andere momenten mogelijk, "wanneer die nodig blijkt om de orde of de veiligheid te handhaven".

Na deze wijziging bepaalt de wet dat dergelijke fouilleringen geen systematisch of tergend karakter mogen hebben. Biedt deze formulering echter voldoende garanties om toe te zien op hun niet-systematische of buitensporige karakter? Wat kan de vreemdeling doen als hij meent dat de fouilleringen systematisch of tergend zijn, met dien verstande dat hij geen document ontvangt waaruit blijkt dat de foullering is uitgevoerd, tenzij een van zijn bezittingen in bewaring wordt genomen.¹⁵⁶

De rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens verbiedt systematisch fouilleren.¹⁵⁷ Het Belgische Grondwettelijk Hof heeft zich ook gebogen over de kwestie van foullering in het kader van de strafrechtelijke detentie en oordeelde dat naaktfouilleringen - zonder rekening te houden met het individuele gedrag van de gedetineerde - in strijd zijn met het verbod op onmenselijke en vernederende behandelingen.¹⁵⁸ Ook al zijn veiligheidsfouilleringen minder ingrijpend dan naaktfouilleringen, toch is het van belang dat die enkel worden uitgevoerd op basis van een werkelijke noodzaak, rekening houdend met de individuele situatie van de betrokkene.

Bovendien bepaalt de wet dat de veiligheidsfoullering wordt uitgevoerd door een **gemachtigde van de minister van hetzelfde geslacht** als de gefouilleerde persoon. Het koninklijk besluit bepaalt echter dat het onderzoek aan de kledij wordt uitgevoerd door twee **personeelsleden**. Bij het onderzoek aan de kledij moeten zij van hetzelfde geslacht zijn als de gefouilleerde persoon maar bij de veiligheidsfoullering moet sinds 2018¹⁵⁹ alleen de beambte die de foullering daadwerkelijk uitvoert, van hetzelfde geslacht zijn. Het verslag aan de Koning bij het besluit inzake gesloten centra¹⁶⁰ bepaalt dat indien de foullering omwille van praktische redenen niet kan worden uitgevoerd door "een lid van het veiligheidspersoneel van hetzelfde geslacht", deze wordt uitgevoerd door een "ander personeelslid van hetzelfde geslacht" onder toezicht van de dienstverantwoordelijke. De wet en het KB moeten met elkaar in overeenstemming worden gebracht als het gaat om de personen die deze fouilleringen mogen uitvoeren.

Ten slotte bepaalt de wet ook dat een **onderzoek aan de kledij** van de vastgehouden vreemdeling mag worden uitgevoerd, wanneer dit "in het belang van de veiligheid noodzakelijk" is.¹⁶¹ De wet geeft niet aan wat de draagwijdte hiervan is maar het koninklijk besluit bepaalt dat de vastgehouden vreemdeling kan worden verzocht zich "uit te kleden om een grondig onderzoek van de kledij te kunnen uitvoeren".¹⁶² Eens uitgekled is een foullering van de vastgehouden vreemdeling niet toegestaan. Toch impliceert deze procedure dat een personeelslid moet nagaan of de vreemdeling zijn kledij heeft uitgetrokken, wat a priori neerkomt op een visuele inspectie van de uitgekledde vreemdeling. Dit onderzoek aan de kledij, dat nu is toegestaan wanneer dit noodzakelijk is, zonder enige verduidelijking in de wet noch in het besluit, behalve dat het moet "plaatsvinden in een ruimte waar geen andere bewoners of derden aanwezig zijn of kunnen binnenkijken"¹⁶³, moet dus beter worden omkaderd. Dit criterium inzake ruimte van de foullering was tot 2018¹⁶⁴ van toepassing op veiligheidsfouilleringen. Intussen geldt deze voorwaarde niet langer wat de ruimte van uitvoering betreft.

Het koninklijk besluit inzake de overbrenging, uitgevoerd door veiligheidsmedewerkers-chauffeur van de Dienst Vreemdelingenzaken, bevat ook een bepaling over de foullering.¹⁶⁵ Die staat toe dat vóór het instappen een veiligheidsfoullering wordt verricht door de "veiligheidsmedewerker-chauffeur van hetzelfde geslacht als de vreemdeling", of door "een ander personeelslid van de Dienst Vreemdelingenzaken van hetzelfde geslacht, onder toezicht van de veiligheidsmedewerker-chauffeur". In geval van vertrek uit een centrum mag de

fouillering ook worden uitgevoerd door het personeel van het gesloten centrum, overeenkomstig de regels die zijn vastgesteld in het KB inzake gesloten centra.

Bijlage 5: Punt 37: Rechtsmiddelen en procedures in geval van foltering of mishandeling

Cijfers over ingediende klachten

Tussen 2004 (oprichting van de klachtencommissie) en 2016 werden 420 klachten ingediend door vreemdelingen die in gesloten centra werden vastgehouden. 257 daarvan zijn ontvankelijk verklaard (61% van de 420 ingediende klachten). Van die 257 ontvankelijk verklaarde klachten, waren er 12 (deels) gegrond verklaard (5% van de ontvankelijke klachten). Tijdens diezelfde periode zijn 90.214 personen vastgehouden in gesloten centra. Voor klachten bij de directeur (mogelijk sinds 2014) geldt geen uniforme registratie- en behandelingsprocedure (de eerste beschikbare cijfers in de jaarverslagen van de gesloten centra hebben betrekking op 2018 en geven geen indicatie over de inhoud ervan).

In 2019 werden bij de klachtencommissie 18 klachten geregistreerd (16 in 2018, 23 in 2017 en 19 in 2016). Van deze 18 klachten werden er 4 niet-ontvankelijk verklaard, 3 zijn na bemiddeling ingetrokken en 2 werden door het Secretariaat ongegrond verklaard. Van de ontvankelijk verklaarde klachten werden er 8 verworpen omdat er geen belang meer was om in rechte op te treden en werd er één ongegrond geacht.

Negen klachten hadden betrekking op personen die werden vastgehouden in Merksplas, vier in Vottem, vier in 127bis en één in Brugge.

Kritiek op de klachtencommissie

De voornaamste punten van kritiek op het bestaande klachtensysteem zijn de volgende: ¹⁶⁶

- Geen waarborgen op onafhankelijkheid en onpartijdigheid

Het vast secretariaat moet de klachten ontvangen, ze al dan niet ontvankelijk verklaren zonder beroepsmogelijkheid, de klachten onderzoeken, een poging tot bemiddeling ondernemen én de concrete samenstelling van de commissie bepalen. Vreemdelingen die trouwens een klacht wensen in te dienen kunnen dit enkel doen via de directie van het gesloten centrum, wat voor velen een ontmoedigende tussenstap is.

- Onvoldoende relevant vanuit standpunt van de klager

Het materiële veld van het klachtensysteem is te restrictief en de menselijke waardigheid kan niet worden gereduceerd tot het naleven van de bepalingen van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002. De klager die, op het ogenblik dat de commissie uitspraak moet doen, niet langer in een gesloten centrum zit (omdat hij verwijderd of vrijgelaten werd) is uitgeprocedeerd. Zelfs in geval van de zwaarste aantijgingen wordt er getracht tot een bemiddeling te komen. De aard van de beslissingen waarvoor de commissie bevoegd is vermindert aanzienlijk het concrete belang voor een vreemdeling om een beroep te doen op het klachtensysteem: de commissie doet voornamelijk aanbevelingen die in wezen niet dwingend zijn en die slechts waarde hebben voor de toekomst. Geen enkele vorm van schadeloosstelling is voorzien. Hier is dan ook geen sprake van een effectief rechtsmiddel, in de zin van artikel 13 van het EVRM, aangezien er geen "passend herstel" tegenover staat.

- Geen procedurele waarborgen

De procedure is niet contradictoir; de klager heeft geen toegang tot het dossier dat door het vast secretariaat wordt samengesteld; noch hij, noch zijn raadsman worden systematisch ingelicht over de datum van de zitting; de klager mag geen getuigen laten horen; de beslissingen van onontvankelijkheid als uitgesproken door het vast secretariaat zijn niet gemotiveerd en kunnen formeel niet tot een beroep leiden; het resultaat van de bemiddeling wordt niet schriftelijk aan de klager bezorgd en is niet bindend voor de partijen; de mogelijkheid tot beroep tot nietigverklaring voor de RvS tegen een beslissing die uitgesproken werd door de klachtencommissie lijkt vooral formeel en theoretisch. ¹⁶⁷

- Weinig transparant

De beslissingen van het vast secretariaat zijn niet gemotiveerd; ze worden niet voorgelegd aan de commissie zelf; de beslissingen van de klachtencommissie zijn geheel vertrouwelijk. Ze worden niet gepubliceerd. Ze worden enkel doorgegeven aan de klager en aan de directie van het gesloten centrum. De restrictieve interpretatie die het vast secretariaat geeft aan zijn informatieplicht ten opzichte van Myria zorgt ervoor dat die plicht nog maar weinig zin heeft. Het secretariaat zou normaal gezien aan Myria de mogelijkheid moeten kunnen geven om via een performant klachtensysteem op een onafhankelijke manier waakzaam te zijn aangaande de werking van de gesloten centra en om daar eventuele, occasionele of herhaalde problemen te detecteren.

Myria krijgt regelmatig meldingen binnen over problemen binnen de centra zelf, zoals een gebrek aan vertrouwen in het personeel, een gebrek aan informatie, de moeilijke toegang tot bepaalde zorg en, in extreme gevallen, ook slagen, hongerstakingen en zelfmoorden. Deze meldingen zijn duidelijke signalen dat de detentievoorwaarden van de personen zeker nog voor verbetering vatbaar zijn.

Het Eur. Hof R.v.M. heeft in het verleden al twijfels geuit over dit mechanisme.¹⁶⁸

Beroep tegen de detentievoorwaarden

Zoals in het rapport wordt vermeld, is er geen beroep mogelijk tegen de detentievoorwaarden voor personen die in gesloten centra worden vastgehouden. Dit probleem van het ontbreken van beroepsmogelijkheden tegen de detentievoorwaarden doet zich ook voor in het strafrecht en komt ter sprake in twee arresten van het Eur. Hof R.v.M. tegen België¹⁶⁹. De beschikbare beroepsmogelijkheden tegen de voorwaarden van strafrechtelijke detentie (voor de rechterlijke instanties en voor de Raad van State) zijn, volgens het Hof, niet doeltreffend. Bovendien oordeelde het Hof dat het systeem van commissies van toezicht van de gevangenen niet doeltreffend was, aangezien deze over geen enkele bevoegdheid beschikken "om individuele maatregelen te kunnen nemen tot wijziging van de detentievoorwaarden van een bepaalde persoon". Deze vaststellingen gelden volgens ons ook voor de administratieve detentie van vreemdelingen. Daarom moeten de bevoegdheden van de raadkamer, naast het toezicht op de wettigheid van de detentie, worden uitgebreid tot een toezicht op de detentievoorwaarden.

Bijlage 6: Overzicht van beschuldigingen van misbruik en geweld door de politie voor de jaren 2019 en 2020

Jaar 2019

- Klacht van een vrouw naar aanleiding van vermeend politiegeweld tijdens een poging tot verwijdering, die nog wordt onderzocht door de gerechtelijke autoriteiten;¹⁷⁰

Mei:

- Video waarop te zien is hoe een man op de grond door een politieagent (Brussel) wordt geschopt terwijl hij geïmmobiliseerd en geboeid was;¹⁷¹
- Een jonge man op een brommer die na een achtervolging door de politie (Brussel) gewond raakt;¹⁷²

Juli:

- Twee rappers klagen slachtoffer te zijn geweest van slagen en verwondingen door politieagenten (Oostende) tijdens een festival en dienen klacht in bij het Comité P;¹⁷³

Augustus:

- 25-jarige motorrijder overleden na achtervolging door de politie (Brussel);¹⁷⁴
- 29-jarige Fransman overleden nadat een politieagent tijdens een achtervolging een schot had gelost (Brussel);¹⁷⁵
- 17-jarige Mehdi overleden na aanrijding met een politieauto toen hij probeerde te ontsnappen aan een politiecontrole (Brussel);¹⁷⁶
- Een man en een vrouw klagen over mishandeling en politiegeweld tijdens de landbouwbeurs (Libramont);¹⁷⁷

September:

- Klacht van een man na vermeend brutaal politieoptreden tijdens een poging tot verwijdering, waarvan het onderzoek nog loopt;¹⁷⁸

Oktober

- Heel wat betogers klagen over politiegeweld tijdens een betoging van de Extinction Rebellion-beweging (Brussel);¹⁷⁹

Jaar 2020

Januari:

- Slagen en verwondingen met racistische uitlatingen door politieagenten tijdens een arrestatie;¹⁸⁰

Maart

- Diverse getuigenissen van politiegeweld, ondersteund door video's, in het kader van de Wereldvrouwenmars;¹⁸¹
- Soedanese migrant tijdens een controle door politieagenten geschopt en geslagen met wapenstok, met een gebroken arm als gevolg;¹⁸²

April:

- Een 19-jarige jonge man (Adil) overleden na aanrijding door een politieauto tijdens een achtervolging (Brussel);¹⁸³
- 18-jarige Soedanese migrant mishandeld, mobiele telefoon vernietigd door politieagenten (Brussel);¹⁸⁴

Juni:

- Twee kinderen (11 en 13 jaar) in Brussel door politieagenten aangehouden, waarbij één van hen werd geboeid;¹⁸⁵
- De 19-jarige Mounaime klaagde door politieagenten te zijn geslagen terwijl hij meestapte in een "Black Lives Matters" betoging;¹⁸⁶
- Diezelfde dag meldde een vrouw van Marokkaans-Tunesische afkomst door de politie te zijn gecontroleerd en slecht te zijn behandeld, totdat haar partner (een bekende Belgische zanger) tussenbeide kwam;¹⁸⁷
- Een 71-jarige zwarte vrouw en parlamentslid klaagde, met geweld tegen een muur te zijn geduwd omdat zij een politieoptreden op straat probeerde te filmen. De politie antwoordde dat zij hen beledigd had.¹⁸⁸

Juli

- 29-jarige man van Algerijnse afkomst (Akram) overleden nadat politieagenten hem op de buik tegen de grond hadden geduwd (Antwerpen);¹⁸⁹
- Pepperspray en klap voor een jongeman die weigerde een mondkapje te dragen (Roeselare);¹⁹⁰

Augustus: 3 jonge vrouwen beweren het slachtoffer te zijn geweest van slagen en verwondingen (gebroken pols) en seksistische opmerkingen te hebben gekregen van de politie (Brussel);¹⁹¹

September:

- Verschillende personen (meer dan 30 getuigenissen volgens de pers) beweren het slachtoffer te zijn geweest van slagen en verwondingen in het kader van de (niet-toegestane) betoging "De zorg in actie" (Brussel);¹⁹²
- Een studente loopt breuk aan de bovenarm op na een armklem van een politieagent tijdens haar arrestatie (Bergen);¹⁹³

December: na een aangifte wegens niet-naleving van de lockdownregels en na politieoptreden klaagt een gezin over politiegeweld.¹⁹⁴

Eindnoten

¹ Mensenrechtencomité, *Slotopmerkingen bij het zesde periodieke rapport van België*, CCPR/C/BEL/CO/6, 7 november 2019, §25.

² Het Strafwetboek voorziet in een verplichte verhoging van de straffen in geval van haatmisdrijven die gepaard gaan met volgende misdrijven: moord, slagen en verwondingen en het toedienen van stoffen (of een poging daartoe) die de dood of ernstige schade aan de gezondheid kunnen veroorzaken. Deze verhoging van straffen heeft betrekking op de criteria van de antiracismewet, de antidiscriminatiewet en de criteria gender en geslachtswijziging.

³ Het Strafwetboek voorziet in een facultatieve verhoging van de straffen voor haatdelicten die verband houden met de volgende misdrijven: voyeurisme, seksueel misbruik, verkrachting, schuldige nalatigheid, schending van persoonlijke vrijheden en de onschendbaarheid van de woning door bepaalde personen, schending van de eer en de reputatie, brandstichting, vernieling van gebouwen, stoommachines en telegraafapparatuur, vernieling en beschadiging van voedsel, goederen of andere roerende goederen, graffiti en schade aan onroerend goed. Deze strafverhoging betreft de criteria van de antiracismewet, de antidiscriminatiewet en ook het "gender"-criterium.

⁴ Corr. Antwerpen, 6 maart 2015 en Antwerpen, 25 maart 2016, www.unia.be (in het tabblad "jurisprudentie").

⁵ UNIA, *Carnaval en de grenzen van de vrijheid van expressie*, 2019, <https://www.unia.be/nl/artikels/unia-pleit-voor-supdiverse-folklore>.

⁶ UNIA, *Antisemitisme blijft pijnlijk aanwezig, vooral op het internet*, 27 januari 2018, <https://www.unia.be/nl/artikels/antisemitisme-blijft-pijnlijk-aanwezig-vooral-op-het-internet>.

⁷ BELGISCHE SENAAT, Resolutie betreffende de bestrijding van antisemitisme, 14 december 2018, 6-437, www.senate.be.

⁸ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL, Omzendbrief betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven "COL.13/2013", 17 juni 2013, https://www.ommp.be/sites/default/files/u1/col_13_2013.zip

⁹ Deze workshop is georganiseerd in samenwerking met het Bureau voor democratische instellingen en mensenrechten van de OVSE (ODIHR) en het Bureau van de Europese Unie voor de grondrechten (FRA).

¹⁰ Wet van 12 mei 2019 tot oprichting van een Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens, *B.S.*, 21 juni 2019.

¹¹ Het Platform Mensenrechten bestaat uit Unia, Myria, het College van Federale Ombudsmannen, de Gegevensbeschermingsautoriteit, het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, de Ombudsman voor de Duitstalige Gemeenschap, de Ombudsman van het Waalse Gewest en van de Federatie Brussel-Wallonië, de Kinderrechtencommissaris, de Délégué général aux Droits de l'Enfant, de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, het Comité R, het Comité P, de Hoge Raad voor de Justitie en de Centrale Toezichtsraad voor het Gevangeniswezen.

¹² Artikels 33 tot 33septies van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt.

¹³ COMITÉ P, *De kennisgeving van rechten in het kader van vrijheidsberovingen in opsluitingsplaatsen van de politie en de toepassing van het recht op medische bijstand en het recht op een maaltijd in dat kader*, 2019, p. 3, § 18.

¹⁴ COMITÉ P, *De controle en opsluiting van transmigranten door de politie naar aanleiding van grootschalige bestuurlijke aanhoudingen*, februari 2019, hierna "Rapport van het Comité P", <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/2019-02-06%20transmigranten.pdf>.

¹⁵ Dokters van de Wereld, *Politiegeweld tegen vluchtelingen en migranten onderweg in België. Een kwantitatief en kwalitatief onderzoek*, oktober 2018, <https://doktersvandewereld.be/system/files/publications/downloads/MdM%20rapport%20Geweldmigratie%20ONL%20HDfinal.pdf>.

¹⁶ MYRIA, *Nota: Politie en transitmigranten: waardigheid respecteren en ernstig onderzoek voeren naar geweldplegingen*, september 2019, https://www.myria.be/files/Nota_Myria_Politie_en_transitmigranten.pdf.

¹⁷ Art. 61/1 van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002 houdende vaststelling van het regime en de

werkingsmaatregelen, toepasbaar op de plaatsen gelegen op het Belgisch grondgebied, beheerd door de Dienst Vreemdelingenzaken, waar een vreemdeling wordt opgesloten, ter beschikking gesteld van de regering of vastgehouden, overeenkomstig de bepalingen vermeld in artikel 74/8, §1, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (na wijziging ervan door het koninklijk besluit van 22 juli 2018, *B.S.*, 1 augustus 2018).

¹⁸ Dit onderzoek staat vermeld in het medisch dossier van de vastgehouden vreemdeling.

¹⁹ Art. 53 van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002 houdende vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen, toepasbaar op de plaatsen gelegen op het Belgisch grondgebied, beheerd door de Dienst Vreemdelingenzaken, waar een vreemdeling wordt opgesloten, ter beschikking gesteld van de regering of vastgehouden, overeenkomstig de bepalingen vermeld in artikel 74/8, § 1, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

²⁰ Over het belang van het optekenen van het verhaal van het vermeende slachtoffer in het kader van het medisch onderzoek, zie de § 163-167 van het Istanbul-protocol.

²¹ Art. 53 lid 2 van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002 houdende vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen, toepasbaar op de plaatsen gelegen op het Belgisch grondgebied, beheerd door de Dienst Vreemdelingenzaken, waar een vreemdeling wordt opgesloten, ter beschikking gesteld van de regering of vastgehouden, overeenkomstig de bepalingen vermeld in artikel 74/8, § 1, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

²² Art. 44 van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002 tot vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen, toepasbaar op de plaatsen gelegen op het Belgisch grondgebied, beheerd door de Dienst Vreemdelingenzaken, waar een vreemdeling wordt opgesloten, ter beschikking gesteld van de regering of vastgehouden, *B.S.*, 12 september 2002,

²³ EHRM, *Makdoudi t. België*, 1 februari 2020, 12848/15; EHRM, *Muhammad Saqawat t. België*, 30 juli 2020, 54962/18.

²⁴ EHRM, *M.D. t. België*, 14 november 2013, 56028/10; EHRM, *DH, Firoz Muneer t. België*, 11 april 2013, 56005/10.

²⁵ HUNGARIAN HELSINKI COMMITTEE, *Investigation of Ill-treatment by the Police in Europe. COMPARATIVE STUDY OF SEVEN EU COUNTRIES*, 2017, pp. 23-35, https://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/HHC_investigation_ill-treatment_comp_EN.pdf. Deze studie vergelijkt de effectiviteit van onderzoeken naar beschuldigingen van schendingen van artikel 3 van het EVRM in zeven landen van de Europese Unie, waaronder België. Dit rapport stelt vast dat, ondanks de vrij bevredigende kwaliteit van de Belgische wetgeving ter bestrijding van mishandeling, indicatoren erop wijzen dat België een lager beschermingsniveau biedt dan andere Europese staten, waarbij met name wordt gewezen op het ontbreken van betrouwbare statistieken en moeilijkheden bij het verzamelen van bewijsmateriaal.

²⁶ *Dokters van de Wereld, Politiegeweld tegen vluchtelingen en migranten onderweg in België. Een kwantitatief en kwalitatief onderzoek*, oktober 2018, <https://doktersvandewereld.be/system/files/publications/downloads/MdM%20rapport%20Geweldmigratie%20ONL%20HDfinal.pdf>

²⁷ COMITÉ P, *DE CONTROLE EN OPSLUITING VAN TRANSMIGRANTEN DOOR DE POLITIE NAAR AANLEIDING VAN GROOTSCHALIGE BESTUURLIJKE AANHOUDINGEN*, FEBRUARI 2019, P. 2019, P. 11, § 35, P. 25, § 78.

²⁸ MYRIA, *Myriadoc Vreemdeling zijn in België in 2016*, pp. 28-31, https://www.myria.be/files/Vreemdeling_zijn_in_2016-final.pdf.

²⁹ Artikel 1, §1 lid 2 van de richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten.

³⁰ Zoals overigens bepaald in artikel 12 van het Verdrag tegen foltering en in de vaste rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

³¹ Comité voor de Rechten van het Kind, *Onderzoek van de verslagen voorgelegd door de verdragsluitende staten in toepassing van artikel 44 van het verdrag*, slotopmerkingen: België, 18 juni 2010, opmerking 26.

³² Zie in dit verband: *Een beroep doen op de politie als slachtoffer zonder wettig verblijf. Zich in het hol van de leeuw wagen?*, in: MYRIA, *Myriadoc 2: Vreemdeling zijn in België in 2016*, december 2016, beschikbaar op: https://www.myria.be/files/Vreemdeling_zijn_in_2016-final.pdf.

³³ GRETA, *Rapport concernant la mise en œuvre de la Convention du Conseil de l'Europe sur la lutte contre la traite des êtres humains par la Belgique, Deuxième cycle d'évaluation*, Straatsburg, donderdag 16 november 2017. <https://rm.coe.int/2nd-rd-rpt-bel/1680766bdb>, §131.

³⁴ GRETA, Rapport concernant la mise en œuvre de la Convention du Conseil de l'Europe sur la lutte contre la traite des êtres humains par la Belgique, Deuxième cycle d'évaluation, Straatsburg, donderdag 16 november 2017, <https://rm.coe.int/2nd-rd-rpt-bel/1680766bdb>, §73.

³⁵ Deze verslagen zijn beschikbaar op de website van Myria: <https://www.myria.be/nl/mensenhandel-smokkel>.

³⁶ Deze zes actoren zijn de volgende: de politie (voor het aantal geregistreerde misdrijven); de inspectiediensten van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (voor misdrijven in verband met uitbuiting door arbeid); het College van Procureurs-generaal (voor informatie over vervolgingen); de Dienst Vreemdelingenzaken (voor verblijfstitels uitgereikt aan slachtoffers); de gespecialiseerde opvangcentra (voor slachtoffers die worden opgevangen); de dienst voor het Strafrechtelijk beleid van de Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie (voor veroordelingen en uitgesproken straffen).

³⁷ Richtlijn 2008/115/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven.

³⁸ Zie MYRIA, The European Ombudsman's own-initiative inquiry concerning the means through which Frontex ensures respect of fundamental rights in joint return operations. The Belgian Federal Migration Centre's contribution, 3 april 2015, pp. 7-8,

[https://www.myria.be/files/CONSULTATION_REPLY_OI-9-2014_201401114_20150804_120600_\(1\).pdf](https://www.myria.be/files/CONSULTATION_REPLY_OI-9-2014_201401114_20150804_120600_(1).pdf).

³⁹ Wet van 21 maart 2018 tot wijziging van de wet op het politieambt om het gebruik van camera's door de politiediensten te regelen, en tot wijziging van de wet van 21 maart 2007 tot regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's, van de wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en van de wet van 2 oktober 2017 tot regeling van de private en bijzondere veiligheid.

⁴⁰ Zie § 71 van de bijdrage van de Belgische staat.

⁴¹ Zie voor meer informatie in dit verband, het antwoord onder punt 43.

⁴² Myria, *Analyse van het tussentijds verslag van de Commissie belast met de evaluatie van het beleid inzake de vrijwillige terugkeer en de gedwongen verwijdering van vreemdelingen*, oktober 2019, beschikbaar op: https://www.myria.be/files/Nota_Myria_-_Interimverslag_Commissie_Bossuyt.pdf.

⁴³ Myria, Hoorzitting over het eindverslag van de Commissie-Bossuyt, 21 oktober 2020, [Hoorzitting over het eindverslag van de Commissie-Bossuyt](#).

⁴⁴ Voorontwerp dat ontstaan heeft gegeven aan de wet van 19 januari 2012 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, Advies van de RvS, *Doc. Parl.*, Kamer, 2011-2012, nr. 1825/1, p. 47.

⁴⁵ In de zaak *Trabelsi t. België* van 4 september 2014 werd België veroordeeld omdat de Belgische autoriteiten het beginsel van non-refoulement niet hadden nageleefd. Ook in de zaak *A.T. t. België* van 23 maart 2017 had België de voorlopige maatregelen van het EHRM niet geëerbiedigd bij de terugdrijving aan de Belgische grens naar Egypte van een vreemdeling wiens vluchtelingenstatus in twijfel werd getrokken, omwille van problemen met de openbare orde en de nationale veiligheid. Ook in de zaak *M.S.S. t. België en Griekenland* van 21 januari 2011 werd België veroordeeld wegens schending van art. 3 EVRM.

⁴⁶ EHRM, *A.A. t. België*, 26 september 2019, 51705/18; *Basra t. België*, n. 47232/17, 10 juli 2018; EHRM, 7 maart 2019, 26763/18, *H.G.S. t. België*.

⁴⁷ HvJ-EU, *LM tegen het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van Seraing*, 30 september 2020, C402/19; HvJ-EU, *B. tegen het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van Luik*, 30 september 2020, C 233/19.

⁴⁸ HvJ-EU (GK), *FMS, FNZ (C924/19 PPU), SA, SA junior (C925/19 PPU) tegen Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság*, 14 mei 2020

⁴⁹ MYRIA, "MIGRATIE IN CIJFERS EN IN RECHTEN", 2018, https://www.myria.be/files/MIGRA2018_NL_AS_1.pdf, pp. 54-68.

⁵⁰ [Cour nationale du droit d'asile, N° 18037534, 26 juli 2019](#)

⁵¹ CGVS, "De naleving van het non-refoulementbeginsel bij de organisatie van de terugkeer van personen naar Soedan 2018", https://www.cgvs.be/sites/default/files/onderzoekrapport_terugkeer_naar_soedan_2018_verslag.pdf.

⁵² MYRIA, "Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in België – Recht op gezinsleven in het gedrang" 2018, https://www.myria.be/files/181205_Myriadoc_detentie_2018.pdf, p. 32.

⁵³ https://www.myria.be/files/170331_MyriaDocs_3_Het_juridisch_statuut_van_verstekelingen_NL.pdf.

⁵⁴ Wet van 8 mei 2019 tot invoering van het Belgisch Scheepvaartwetboek.

⁵⁵ MYRIA (2019), *Migratie in cijfers en in rechten*, <https://www.myria.be/nl/publicaties/migratie-in-cijfers-en-in-rechten-2019>.

⁵⁶ DIENST VREEMDELINGENZAKEN (2019), *Statistisch jaarverslag 2018*, <https://dofi.ibz.be/sites/default/files/2021-04/Statistisch%20jaarverslag%202018%20cor%20FIT.pdf>

⁵⁷ Het concept eerste detentie verwijst naar iemand die volgens een eerste detentietitel is vastgehouden in een gesloten centrum. Een persoon wiens detentietitel wijzigt of die wordt overgeplaatst naar een ander gesloten centrum wordt niet in deze cijfers opgenomen. Er zij wel op gewezen dat een persoon die meerdere malen in hetzelfde jaar wordt opgesloten wordt meegeteld als meerdere eerste aanhoudingen, als die persoon tussen de opeenvolgende aanhoudingen is vrijgelaten.

⁵⁸ MYRIA (2020), *Myriatics #11 - januari 2020, Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in 2018*, <https://www.myria.be/nl/cijfers/myriatics>. Zie ook de gegevens voor 2017: Myria (2018), *Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in België – Recht op gezinsleven in het gedrang*, https://www.myria.be/files/181205_Myriadoc_detentie_2018.pdf en voor 2016, Myria (2017), *Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in België (2017), Terugkeer, tegen welke prijs?* <https://www.myria.be/fr/publications/myriadocs-5-terugkeer-detentie-en-verwijdering>.

⁵⁹ Het percentage eerste aanhoudingen na een verzoek om internationale bescherming aan de grens of op het grondgebied daalt van 15% tot 9% in 2019. Zo had in 2019, op het ogenblik van plaatsing in een gesloten centrum, 6% van de vastgehouden personen een verzoek om internationale bescherming ingediend aan de grens en 3% op het grondgebied. De vreemdelingen die tijdens hun detentie in een gesloten centrum een verzoek om bescherming hebben ingediend, zijn niet in deze cijfers opgenomen.

⁶⁰ GROUPE TRANSIT (2019), *Vulnérabilité et détention en centres fermés*, <https://www.cire.be/vulnerabilite-et-detention-en-centre-ferme-recommandations/>.

⁶¹ FEDERALE OMBUDSMAN, *Naaktfouilleringen. Het evenwicht tussen de veiligheid in de gevangenis en de waardigheid van de gedetineerden*, 2019, http://www.federaalombudsman.be/sites/default/files/samenvatting_onderzoek_naaktfouilleringen_-_federale_ombudsman.pdf.

⁶² Art. 132 van de wet van 25 december 2016 tot wijziging van de rechtspositie van de gedetineerden en van het toezicht op de gevangenis en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *B.S.*, 30 december 2016.

⁶³ Koninklijk besluit van 11 september 2019 tot wijziging van de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, met betrekking tot de afhandeling van klachten en bezwaar, *B.S.*, 17 september 2019.

⁶⁴ Art. 127 van de wet van 25 december 2016 tot wijziging van de rechtspositie van de gedetineerden en van het toezicht op de gevangenis en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *B.S.*, 30 december 2016, p. 91963

⁶⁵ Art. 132 van de wet van 25 december 2016 tot wijziging van de rechtspositie van de gedetineerden en van het toezicht op de gevangenis en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *B.S.*, 30 december 2016, p. 91963

⁶⁶ SARAH GRANDFILS (2018), *Het klachtenrecht van gedetineerden - Problematiek van de CvT's*, https://www.cds-cvt.be/sites/default/files/presentationsg_cds_221118_nl.pdf.

⁶⁷ Art. 50 e.v. van de wet van 11 juli 2018 houdende diverse bepalingen betreffende justitie, *B.S.*, 18 juli 2018.

⁶⁸ Voormalig art. 89 van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *B.S.*, van 1 februari 2005, p. 2815.

⁶⁹ Voormalig art. 90 van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *B.S.*, van 1 februari 2005, p. 2815.

⁷⁰ Voormalig art. 97 van de basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *B.S.*, van 1 februari 2005, p. 2815.

⁷¹ MISTIAEN P. *et al*, "KCE Report – gezondheidszorg in Belgische gevangenis: huidige situatie en toekomstige scenario's", 2017, https://kce.fgov.be/sites/default/files/atoms/files/KCE_293As_Gezondheidszorg_Belgische_gevangenis_Synthese.pdf.

⁷² CPT, *op. cit.*

⁷³ CPT, *ibidem*, pp. 62-64.

⁷⁴ CPT, *ibidem*, p. 60.

⁷⁵ CPT, *ibidem*, p. 64.

⁷⁶ CPT, *ibidem*, p. 65.

⁷⁷ EHRM, Oukili t. België, 9 januari 2014, nr. 43663/09; EHRM, Plaisier t. België, 9 januari 2014, nr.28785/11;

EHRM, Van Meroye t. België, 9 januari 2014, nr. 330/09; EHRM, Saadouni t. België, 9 januari 2014, nr. 50658/09; EHRM, Moreels t. België, 9 januari 2014, nr. 43717/09; EHRM, Gelaude t. België, 9 januari 2014, nr. 43733/09; EHRM, Lankester t. België, 9 januari 2014, nr. 22283/10; EHRM, Caryn t. België, 9 januari 2014, nr. 43687/09; EHRM, Smits en andere t. België, 3 februari 2015, nr. 49484/11, 4710/12, 15969/12, 49863/12 en 70761/12; EHRM, Vander Velde en Soussi t. België en Nederland, 3 februari 2015, nr. 49861/12 en 49870/12.

⁷⁹ VLAAMSE ZORGINSPECTIE (AFDELING WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN), "Oriënterende audit FPC Gent", 2015 en VLAAMSE ZORGINSPECTIE (DEPARTEMENT WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN), "Gestandaardiseerde bevraging FPC Gent en opvolgingsaudit", 2017. Deze verslagen worden niet openbaar gemaakt maar zijn op verzoek verkrijgbaar.

⁸⁰ VLAAMSE ZORGINSPECTIE, "Verslag: Gestandaardiseerde bevraging FPC Gent en opvolgingsaudit", 2017, p. 53, 63 en 64.

⁸¹ H. ANNICK, "Un premier centre de long séjour pour 30 internés", *La Libre Belgique*, 2015, <http://www.koengeens.be/news/2015/09/17/un-premier-centre-de-long-sejour-pour-30-internes>.

⁸² OIP, "Pour le droit à la dignité des personnes détenues - Notice 2016", 2017, <http://oipbelgique.be/fr/wp-content/uploads/2017/01/Notice-2016.pdf>, p. 211.

⁸³ Vraag van mevrouw Karin Jiroflée aan de minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid over "de gebrekkige uitstroom van geïnterneerden uit de FPC's naar andere instellingen" (nr. P3023), beschikbaar op <http://www.lachambre.be/doc/PCRI/pdf/54/ip239.pdf#search=%22P3023%22>, p. 21; CPT, "Verslag aan de Belgische regering betreffende het bezoek aan België van het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT) van 27 maart tot 6 april 2017", 2017, <https://rm.coe.int/16807913b1>, p. 49.

⁸⁴ Tussen de opening ervan en 13 december 2017 kregen slechts 34 patiënten de toelating het FPC van Gent te verlaten. Van de 118 patiënten die een verzoek om opname in een externe zorginstelling hadden ingediend werden 83 patiënten geweigerd. De overige 35 kregen geen antwoord. Zie in dit verband de parlementaire vraag van 13 december 2017 van mevrouw Goedele Uyttersprot aan de minister van Justitie over "de uitstroom van geïnterneerden" (nr. 22506), beschikbaar op <http://www.lachambre.be/doc/CCRI/pdf/54/ic780.pdf#search=%2222507%22>, p. 34.

⁸⁵ CPT, *op. cit.*, pp. 57,58,67,68 en 69.

⁸⁶ Wet van 21 november 2017 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 en wet van 17 december 2017 tot wijziging van de wet van 15 december 1980. Myria heeft in juli 2017 een nota gericht aan de Kamercommissie Binnenlandse Zaken, Algemene Zaken en Openbaar Ambt, in het kader van het proces tot goedkeuring van deze wetten. Deze nota gaat dieper in op de aspecten die te maken hebben met de detentie, de verwijdering en het daadwerkelijk beroep.

⁸⁷ Richtlijn 2013/32/EU van 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming.

⁸⁸ Richtlijn 2013/33/EU van 26 juni 2013 tot vaststelling van normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming.

⁸⁹ Richtlijn 2008/115/EU van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven.

⁹⁰ Verordening (EU) nr. 604/2013 van 26 juni tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend.

⁹¹ Bij deze hypothesen gaat het om het ontbreken van een binnen de wettelijke termijn ingediende verblijfs- of asielaanvraag, fraude, gebrek aan samenwerking met de autoriteiten, niet-naleving van een eerdere verwijderingsmaatregel of een maatregel tot vrijheidsbeneming, het bestaan van een geldig inreisverbod, de indiening van een verblijfsaanvraag met verdragende bedoelingen, de intentie om het afnemen van vorige vingerafdrukken in Eurodac te verbergen, de opeenvolging van verzoeken om internationale bescherming en/of verblijf zonder positief resultaat, het verzwijgen van de indiening van een verzoek om internationale bescherming in een andere lidstaat, het verblijf dat wordt gemotiveerd door andere doelstellingen dan die welke de vreemdeling aanvoert, de geldboete die wordt opgelegd wegens het kennelijk onredelijk indienen van een beroep bij de RvV.

⁹² Het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft zich onlangs uitgesproken in een zaak waarin België betrokken was (HvJ-EU, H.A. tegen de Belgische staat, 15 april 2021, C194/19). Het Hof herinnerde eraan dat het aan de lidstaten is om de modaliteiten van de beroepsprocedures te regelen, indien het recht van de Unie daarin niet uitdrukkelijk voorziet. Het spreekt zich niet uit over de wettigheid van de procedure in België maar oordeelt wel

dat de nationale wetgeving de rechter in staat moet stellen rekening te houden met de elementen die bestaan op het tijdstip waarop hij het beroep onderzoekt. Volgens het Hof kan dit onderzoek niet afhankelijk worden gesteld van het optreden van omstandigheden zoals de vrijheidsberoving van de vreemdeling of de imminente uitvoering van de verwijderingsbeslissing. Op basis van de huidige procedure tot gewone opschorting of tot nietigverklaring voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen kunnen elementen na de goedkeuring van het overdrachtsbesluit, niet in overweging worden genomen. Nieuwe elementen kunnen mogelijk wel worden onderzocht, met name in geval van een risico van schending van de grondrechten, in het kader van een vordering tot schorsing bij uiterst dringende noodzakelijkheid. Deze procedure is echter alleen mogelijk in geval van imminente verwijdering (art. 39/82 van de vreemdelingenwet en RvV, AV, nr. 237 408, van 24 juni 2020). De huidige beroepsprocedure moet worden herzien.

⁹³ Na goedkeuring van de wet van 21 november 2017 tot wijziging van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

⁹⁴ Zie Myria (2016), *Migratie in cijfers en in rechten*, pp. 234-235.

⁹⁵ Artikel 74/5 van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, zoals gewijzigd door de wet van 21 november 2017.

⁹⁶ Deze praktijk bestond al voordat de wet in werking trad en werd dus ondanks de goedkeuring ervan voortgezet. Zie: Myria, *Migratie in cijfers en in rechten*, 2016, p. 235 en voor meer informatie, Nansen, *Nota 2018/01- Asiel aan de grens en detentie*, april 2018.

⁹⁷ HvJ-EU, FMS en andere t. Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél alföldi Regionális Igazgatóság and Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság, 14 mei 2020, C 924/19 en PPU C 925/19.

⁹⁸ GwH., nr., nr. 23/2021, 25 februari 2021.

⁹⁹ 85 gezinnen gingen op deze uitnodiging in. Daarvan hebben er 4 het grondgebied vrijwillig en zelfstandig verlaten. Geen enkel gezin werd na te zijn vastgehouden in een terugkeerwoning, verwijderd. Myria heeft geen informatie over het lot van de andere gezinnen. Zie Myria, *Myriatics #13, De terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in 2019*, mei 2021. <https://www.myria.be/nl/publicaties/myriatics-13-terugkeer-detentie-en-verwijdering-van-vreemdelingen-in-2019>.

¹⁰⁰ Derde Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake een mededelingsprocedure, goedgekeurd en opengesteld voor ondertekening, bekrachtiging en toetreding tot de algemene vergadering A/RES/66/138 van 19 december 2011 in werking getreden op 14 april 2014, art. 6.

¹⁰¹ Brief van 25 september 2018 van de Hoge Commissaris voor de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties met toelichting bij de aan de Staat toegezonden beslissing, aan de advocaat van de familie. Zie ook, RTBF, *Famille serbe au 127bis: injonction de l'ONU pour sa libération, que l'Office des Etrangers refuse d'exécuter*, 26 september 2018, www.rtb.be/info/belgique/detail_famille-serbe-au-127bis-injonction-de-l-onu-pour-sa-liberation-que-loffice-des-etrangers-refuse-d-executer?id=10029695.

¹⁰² Artikel 74/19 van de wet van 15 december 1980.

¹⁰³ Art. 61/14 van de vreemdelingenwet die een NBMV omschrijft als "een onderdaan van een land dat geen lid is van de Europese Economische Ruimte, die jonger is dan 18 jaar en die niet begeleid is [...] en die definitief geïdentificeerd is als NBMV door de dienst Voogdij".

¹⁰⁴ Voor de NBMV aan de grens kan dit wel op grond van de opvangwet, voor de duur van de leeftijdsbepalingsprocedure, die binnen de drie werkdagen na aankomst aan de grens moet worden uitgevoerd en die bij wijze van uitzondering met nog eens drie werkdagen kan worden verlengd (art. 41, § 2, tweede lid, van de opvangwet). De wet voorziet niet in een regeling voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen die op het grondgebied worden aangehouden en bij wie twijfel bestaat over de minderjarigheid, waardoor die soms worden vastgehouden.

¹⁰⁵ Omzendbrief van 29 mei 2009 inzake de identificatie van illegalen, B.S., 15 juli 2009.

¹⁰⁶ Artikel 7 §2, 2° van de opvangwet bepaalt dat het recht op de materiële hulp kan verlengd worden voor: "de vreemdeling van wie de asielprocedure en de procedure voor de Raad van State negatief zijn afgesloten en die geen gevolg kan geven aan het bevel om het grondgebied te verlaten dat haar werd betekend omwille van een zwangerschap."

¹⁰⁷ Zie de artikels 122 en 123 van het KB van 2 augustus 2002.

¹⁰⁸ Op basis van het begrip medische onmogelijkheid van terugkeer bepaald door het arrest van 30 juni 1999 van het Grondwettelijke Hof, nr. 80/99.

¹⁰⁹ Mits alle nodige voorzorgsmaatregelen worden genomen om elke vorm van letsel aan de buikwand (ook die welke de persoon zichzelf zou kunnen toebrengen) te voorkomen.

¹¹⁰ Commissie belast met de evaluatie van de instructies inzake de verwijdering, Eindverslag aangeboden aan de Minister van Binnenlandse Zaken, 31 januari 2005, p. 79.

¹¹¹ DVZ, Interne dienstennota van 21 maart 2008.

¹¹² Op basis van de jaarverslagen van de gesloten centra kan worden vastgesteld dat elk jaar verschillende zwangere vrouwen worden vastgehouden. In 2017 ging het om 59 vrouwen. In sommige gevallen werd vastgesteld dat de verwijdering plaatsvond tijdens het derde trimester van de zwangerschap, d.w.z. na de 31ste week. Volgens de uitleg die DVZ had ontvangen, ging het om personen die aan de grens werden teruggestuurd en met hun verwijdering hadden ingestemd.

¹¹³ Voor meer informatie, zie Myria, *Myriadoc #8 Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in België* 2018, pp. 45-48, https://www.myria.be/files/181205_Myriadoc_detentie_2018.pdf.

¹¹⁴ Zie ook "Twintig leidende principes over de gedwongen terugkeer" uitgewerkt door het CAHAR van de Raad van Europa (2005) = 6de principe: "Zo nodig moeten gedetineerde personen het recht hebben om een klacht in te dienen ingeval van slechte behandeling of gebrek aan bescherming tegen geweld vanwege medegevangenen. De klager en zijn getuigen moeten beschermd worden tegen slechte behandeling en intimidatie waaraan ze blootgesteld kunnen worden ingevolge de klacht of de bewijzen die de klacht staven".

¹¹⁵ Zie o.a. EHRM., Bamouhammad t. België, 17 november 2005, § 165-166.

¹¹⁶ Zie EHRM, Vasilescu t. België, 25 november 2014, §77.

¹¹⁷ Zie EHRM, R.T. t. Griekenland, 11 februari 2016, §94-10.

¹¹⁸ Parlementaire vraag nr. 2794 (2018) van Gilles Vanden Burre aan de minister van Justitie over de situatie van geïnterneerden die in gevangnissen verblijven, en antwoord van de minister van Justitie van 3 augustus 2018, <https://www.lachambre.be/kvvcr/showpage.cfm?section=qrva&language=nl&cfm=qrvaXml.cfm?legislat=54&dossierID=54-B165-866-2794-2017201824031.xml>.

¹¹⁹ Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2016*, p. 237, <https://www.myria.be/nl/aanbevelingen/een-nationaal-en-onafhankelijk-mechanisme-op-poten-zetten-voor-de-controle-van-de-detentie-in-belgie-zoals-voorzien-door-het-facultatieve-anti-folterverdrag-van-de-verenigde-naties-2019-8>.

¹²⁰ De in 2017 en 2019 door het Comité T gepubliceerde verslagen zijn beschikbaar op: www.comitet.be.

¹²¹ HUMAN RIGHTS COUNCIL (2019), *Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism – Visit to Belgium – A/HRC/40/52/Add.5*.

¹²² UNIA (2021), "Maatregelen en klimaat: gevolgen na de aanslagen – Dossiers behandeld door Unia", [Maatregelen en klimaat: gevolgen na de aanslagen | Unia](#).

¹²³ Het gaat hier louter om enkele voorbeelden waarover de pers heeft bericht of waarvan Unia of Myria in kennis zijn gesteld en niet om een uitputtende lijst.

¹²⁴ Comité P (2019), Politiegeweld. Toezichtsonderzoek,

¹²⁵ Hongaarse Helsinki Comité (2016), [Investigation of torture in Europe. A comparative analysis of seven jurisdictions](#), p. 16 tot 27.

¹²⁶ Dokters van de Wereld (2018), [Politiegeweld tegen vluchtelingen en migranten onderweg in België. Een kwantitatief en kwalitatief onderzoek.](#)

¹²⁷ Dokters van de Wereld (2018), [Politiegeweld tegen vluchtelingen en migranten onderweg in België. Een kwantitatief en kwalitatief onderzoek.](#)

¹²⁸ COMITÉ P, [De controle en opsluiting van transmigranten door de politie naar aanleiding van grootschalige bestuurlijke aanhoudingen](#), § 35 EN 78; MYRIA, NOTA, [Politie en transitmigranten. Waardigheid respecteren en ernstig onderzoek voeren naar geweldplegingen, september 2019](#), (2019).

¹²⁹ COMITÉ P (2020), [Informatiestromen in het kader van de aanhouding van de heer Chovanec](#); Hoge Raad voor de Justitie (2020), [Bijzonder onderzoek zaak "Jozef Chovanec"](#).

¹³⁰ RTBF (2020), [Une peine d'un an de prison avec sursis pour le policier qui a porté des coups à un migrant](#).

¹³¹ Le Soir, *Affaire Mawda: le policier condamné à 1 an de prison avec sursis, le chauffeur de la camionnette à une peine de 4 ans ferme*, 12 februari 2021, <https://www.lesoir.be/354868/article/2021-02-12/affaire-mawda-le-policier-condamne-1-de-prison-avec-sursis-le-chauffeur-de-la>. Intussen is de politieagent tegen deze veroordeling in hoger beroep gegaan, zie: RTBF, *Le policier condamné dans l'affaire Mawda fait appel: il demande à être acquitté*, 10 maart 2021 [Le policier condamné dans l'affaire Mawda fait appel: il demande à être acquitté \(rtbf.be\)](#).

¹³² RTBF, *Procès Mawda : "Nous étions couverts de sang, ils savaient qu'il y avait eu un tir", les parents de Mawda présentent au tribunal leur version des faits*, 22 november 2020, https://www.rtf.be/info/regions/detail_mons-debut-du-proces-des-trois-personnes-implicuees-dans-la-mort-de-la-petite-mawda?id=10637522

¹³³ De interviews werden per videoconferentie afgenomen. 24% van de deelnemers werkt in woonzorgcentra (WZC). De anderen waren voornamelijk afkomstig van verenigingen (19%) die zich inzetten voor bewoners van WZC en ook voor de verdediging van de rechten van ouderen in het algemeen. In de categorie "deskundigen" hebben we professionals opgenomen van organisaties die acties op touw hebben gezet en studierapporten hebben gepubliceerd, na samenwerking met WZC tijdens de eerste golf, maar ook een organisatie die WZC ondersteunt en begeleidt bij de implementatie van het "Tubbe-model" (Koning Boudewijnstichting), en onderzoekers, professoren, gerontologen en geriateren. Wegens COVID-19 was het niet mogelijk de bewoners van WZC zelf te interviewen. Dit werd zoveel mogelijk gecompenseerd door organisaties te raadplegen die de belangen van ouderen behartigen en door getuigenissen van ouderen in bestaande verslagen te raadplegen.

¹³⁴ De publicatie van deze enquête is gepland op 1 oktober 2021.

¹³⁵ UNIA en DÉLÉGUÉ GÉNÉRAL AUX DROITS DE L'ENFANT (2014), [Bedwingings- en/of isoleringsmaatregelen: algemene aanbevelingen](#). Zie ook Vlaamse Ouderenraad (2019), [Advies 2019/2: Over vrijheidsbeperking bij ouderen met zorgnoden](#).

¹³⁶ UNIA (2020), *COVID en mensenrechten: Impact op personen met een handicap en hun naasten*, https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/Resultaten_van_bevraging_impact_COVID_persone_n_met_handicap_en_naasten.pdf.

¹³⁷ MYRIA (2020), [Bezoeken van Myria aan de gesloten centra van Merksplas, Brugge en Vottem tussen 10 april en 14 mei 2020 in het kader van de COVID-19 pandemie](#). De Dienst Vreemdelingenzaken heeft dit verslag kritisch geanalyseerd.

¹³⁸ Cf. supra, over het klachtenmechanisme in gesloten centra (nr. 80-83).

¹³⁹ LE SOIR, Coronavirus - Quatre résidents du centre fermé de Vottem détectés positifs au Covid-19, 18 mei 2021, <https://www.lesoir.be/372854/article/2021-05-18/quatre-residents-du-centre-ferme-de-vottem-detectes-positifs-au-covid-19>.

¹⁴⁰ Deze vraag kwam aan bod in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Daar klonk het als volgt: **(Geen officiële vertaling)** "Toen nog eens drie bewoners positief testten, was er geen plaats meer in de medische kamers. Zij werden daarom voor twee nachten ondergebracht in eenpersoonskamers, die nuttig zijn voor op maat gemaakte regelingen en o.a. voor ordemaatregelen". De Kamer, Integraal verslag, Commissie Binnenlandse Zaken, 4 juni 2021, CRIV 55 COM 503.

¹⁴¹ MYRIA (2020), [Bezoeken van Myria aan de gesloten centra van Merksplas, Brugge en Vottem tussen 10 april en 14 mei 2020 in het kader van de COVID-19 pandemie](#).

¹⁴² Comité P, *De controle en opsluiting van transmigranten door de politie naar aanleiding van grootschalige bestuurlijke aanhoudingen*, februari 2019, hierna "Rapport van het Comité P", <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/2019-02-06%20transmigranten.pdf>.

¹⁴³ Dokters van de Wereld, *Politiegeweld tegen vluchtelingen en migranten onderweg in België. Een kwantitatief en kwalitatief onderzoek*, oktober 2018, <https://doktersvandewereld.be/system/files/publications/downloads/MdM%20rapport%20Geweldmigratie%20ONL%20HDfinal.pdf>.

¹⁴⁴ Myria, *Nota: Politie en transitmigranten: waardigheid respecteren en ernstig onderzoek voeren naar geweldplegingen*, september 2019, https://www.myria.be/files/Nota_Myria_Politie_en_transitmigranten.pdf.

¹⁴⁵ Comité P, *De kennisgeving van rechten in het kader van vrijheidsberovingen in opsluitingsplaatsen van de politie en de toepassing van het recht op medische bijstand en het recht op een maaltijd in dat kader*, 2019, p. 38-40.

¹⁴⁶ CPT, Verslag aan de Belgische regering betreffende het bezoek aan België van het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing van 24 september tot 4 oktober 2013, CPT/inf (2016) 13, 31 maart 2016, pp. 37-38; CPT, Verslag aan de Belgische regering betreffende het bezoek aan België van het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT) van 27 maart tot 6 april 2017, 8 maart 2018, pp. 17-18.

¹⁴⁶ Comité P, *De kennisgeving van rechten in het kader van vrijheidsberovingen in opsluitingsplaatsen van de politie en de toepassing van het recht op medische bijstand en het recht op een maaltijd in dat kader*, 2019, p. 40, § 192-193.

¹⁴⁷ Comité P, *De kennisgeving van rechten in het kader van vrijheidsberovingen in opsluitingsplaatsen van de politie en de toepassing van het recht op medische bijstand en het recht op een maaltijd in dat kader*, 2019, p. 40, § 192-193.

¹⁴⁸ EHRM., *Muhammad Saqawat t. België*, 30 juni 2020, nr. 54962/18.

¹⁴⁹ Speciale rapporteur voor de mensenrechten van migranten, François Crépeau, A/HRC/20/24, 2 april 2012,

nr. 23.

¹⁵⁰ Mercuriale van de heer André Henkes, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, 2 september 2019, https://justitie.belgium.be/sites/default/files/downloads/hof_van_cassatie_pg_mercuriale_2019_nl.pdf.

¹⁵¹ MyriaDoc #11 Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in België, 2021, verschijnt in juli 2021.

¹⁵² Volgens onze informatie, 6 in januari 2019.

¹⁵³ Artikel 74/8 van de wet van 15 december 1980 inzake vreemdelingen.

¹⁵⁴ Wet van 4 mei 2016 houdende diverse bepalingen inzake asiel en migratie en tot wijziging van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en van bepaalde andere categorieën van vreemdelingen.

¹⁵⁵ Krachtens een KB van 8 juni 2009, dat artikel 111 van het KB van 2 augustus 2002 heeft gewijzigd, inzake gesloten centra wat fouilleringen betreft, was het mogelijk om ook fouilleringen "op andere tijdstippen" uit te voeren. Bij arrest nr. 208.281 van 20 oktober 2010 heeft de Raad van State evenwel de bepaling van het KB tot vaststelling van deze hypothese nietig verklaard omdat zij niet in de wet was opgenomen.

¹⁵⁶ In dat geval ontvangt hij een kopie van de inventaris van de in bewaring gegeven goederen overeenkomstig artikel 111/3 van het KB van 2 augustus 2002 inzake gesloten centra.

¹⁵⁷ Zie o.a.: EHRM, Valašinas t. Litouwen, 24 juli 2001, nr. 44558/98; EHRM, Van der Ven v. the Netherlands, 4 februari 2003, nr. 50901/99; EHRM, Lorse v. the Netherlands, 4 februari 2003, nr. 52750/99; EHRM, Frérot t. Frankrijk, 12 juni 2007, nr. 70204/01.

¹⁵⁸ GwH, 30 oktober 2013, nr. 143/2013.

¹⁵⁹ Na goedkeuring van het KB van 2 juli 2018, tot wijziging van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002 inzake gesloten centra.

¹⁶⁰ Koninklijk besluit van 2 augustus 2002 tot vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen, toepasbaar op de plaatsen gelegen op het Belgisch grondgebied, beheerd door de Dienst Vreemdelingenzaken, waar een vreemdeling wordt opgesloten, ter beschikking gesteld van de regering of vastgehouden.

¹⁶¹ Art. 74/8 van de vreemdelingenwet bepaalt ook dat die fouillering geen tergend karakter mag hebben en geschiedt met eerbiediging van de waardigheid van de bewoner.

¹⁶² Art. 111/2 §1, 3° van het KB van 2 augustus 2002 inzake gesloten centra.

¹⁶³ Art. 111/2 §3 van het KB van 2 augustus 2002 inzake gesloten centra.

¹⁶⁴ Na goedkeuring van het KB van 2 juli 2018, tot wijziging van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002 inzake gesloten centra.

¹⁶⁵ Art. 8. van het koninklijk besluit van 8 december 2008 houdende vaststelling van het regime en de regels toepasbaar op de overbrenging, uitgevoerd door veiligheidsmedewerkers-chauffeur van de Dienst Vreemdelingenzaken, van vreemdelingen bedoeld in artikel 74/8, § 1, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

¹⁶⁶ Myria, Klachtencommissie 2004-2007: analyse en evaluatie van een ontoereikende maatregel, januari 2008, https://www.myria.be/files/Rapport_Klachten_Commissie_-_januari_08.pdf.

¹⁶⁷ Op vandaag hebben we weet van één enkel beroep bij de RvS, nr. 241.168 van 28 maart 2018, dat onontvankelijk is verklaard omdat de RvS zich onbevoegd verklaart ten voordele van de RvV. Maar vervolgens, zie RvV, nr. 214.432 van 20 december 2018, die verklaart dat er geen belang meer was om in rechte op te treden, aangezien de beslissing geen effect meer heeft. En nochtans is het Eur. Hof R.v.M., in zijn arrest RONALD VERMEULEN t. België, 17 oktober 2018, §51-59 tot het besluit gekomen dat er sprake is van schending van artikel 6 van het EVRM omdat de Raad van State niet heeft onderzocht wat de mogelijke invloed van de duur van de procedure voor hem is geweest op het verlies van het belang om in rechte op te treden van verzoeker, waardoor zijn recht op toegang tot de rechter is geschonden.

¹⁶⁸ EHRM, Muskhadzhivaya en andere t. België, 19 januari 2010, §50: "Dat verzoekers het nalaten om klacht bij de commissie in te dienen, doet bij het Hof twijfels rijzen omtrent de efficiëntie van deze beroepsprocedure".

¹⁶⁹ EHRM, Vasilescu t. België, 25 november 2014, nr. 64682/12; Eur. Hof R.v.M., Bamouhammad t. België, 17 november 2015, nr. 47687/13. Voor een meer gedetailleerde analyse, cf.: Myria, Migratie in cijfers en in rechten, 2016, pp. 235-236.

¹⁷⁰ Klacht die de advocaat van klagster aan Myria heeft gemeld. Voor een beschrijving van deze klacht zie: Myria, MyriaDoc #11 Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in België, 2021, verschijnt in juni 2021.

¹⁷¹ Le Soir (2019), https://www.rtbef.be/info/regions/detail_soupccon-de-bavure-a-molenbeek-les-zones-de-

[police-bruxelles-ixelles-et-ouest-ouvrent-une-enquete?id=10226612](https://www.rtbf.be/info/regions/detail_la-police-bruxelles-ixelles-et-ouest-ouvrent-une-enquete?id=10226612), geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁷² BX1 (2019), <https://bx1.be/categories/news/molenbeek-un-jeune-en-cyclomoteur-hospitalise-apres-une-course-poursuite-avec-la-police>, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁷³ Le Soir (2019), <https://plus.lesoir.be/238318/article/2019-07-24/festival-ostende-deux-rappeurs-portent-plainte-pour-violences-policieres>, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁷⁴ Le Soir (2019), <https://plus.lesoir.be/240137/article/2019-08-03/bruxelles-un-motocycliste-perd-la-vie-dans-une-course-poursuite-avec-la-police>, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁷⁵ RTBF (2019), https://www.rtbf.be/info/regions/detail_le-suspect-sur-lequel-la-police-a-tire-mardi-matin-est-decede?id=10300248#, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁷⁶ Politico (2020), <https://www.politico.eu/article/mehdi-bouda-no-charges-over-death-brussels-teenager-killed-police-car-prosecutor/>, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁷⁷ Le Soir (2019), <https://plus.lesoir.be/240854/article/2019-08-07/des-visiteurs-denoncent-des-interpellations-musclee-en-marge-de-la-foire-de>, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁷⁸ Klacht die de advocaat van klager aan Myria heeft gemeld. Voor een beschrijving van deze klacht zie: Myria, *MyriaDoc 11, Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in België, 2021*, te verschijnen juli 2021.

¹⁷⁹ Le Soir (2019), <https://plus.lesoir.be/253441/article/2019-10-13/enquete-sur-les-violences-policieres-lencontre-dextinction-rebellion>, geraadpleegd op 17 mei 2021 en RTBF (2019), https://www.rtbf.be/info/belgique/detail_extinction-rebellion-quatre-procedures-d-enquete-disciplinaire-ont-ete-initiees-a-l-egard-de-policiers?id=10347479, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁸⁰ Dossier behandeld door Unia, niet-gepubliceerd.

¹⁸¹ Le Soir (2020), <https://plus.lesoir.be/285982/article/2020-03-10/bruxelles-de-nouvelles-videos-attestent-des-violences-policieres-la-marche-des>, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁸² Dossier behandeld door Unia, niet-gepubliceerd.

¹⁸³ Le Soir (2020), <https://plus.lesoir.be/293963/article/2020-04-11/des-emeutes-anderlecht-suite-au-deces-dun-jeune-de-19-ans-lissue-dune-course>, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁸⁴ BX1 (2020), <https://bx1.be/communes/bruxelles-ville/la-police-accusee-de-violences-sur-un-migrant-une-information-judiciaire-ouverte-quatre-policiers-entendus/>, geraadpleegd op 17 mei 2021.

¹⁸⁵ RTBF (2020), https://www.rtbf.be/info/regions/bruxelles/detail_la-police-peut-elle-menotter-des-enfants-lors-d-une-intervention?id=10517201, geraadpleegd op 18 mei 2021.

¹⁸⁶ RTBF (2020), https://www.rtbf.be/info/regions/detail_bruxelles-passage-a-tabac-de-mounaime-par-des-policiers-le-jeune-homme-porte-plainte?id=10518477, geraadpleegd op 18 mei 2021.

¹⁸⁷ RTBF (2020), https://www.rtbf.be/info/societe/detail_plainte-de-la-compagne-d-arno-contre-la-police-en-marge-de-la-manifestation-contre-le-racisme?id=10521175, geraadpleegd op 18 mei 2021.

¹⁸⁸ RTBF (2020), https://www.rtbf.be/info/societe/detail_l-eurodeputee-pierrette-herzberger-fofana-porte-plainte-pour-avoir-ete-brutalisee-par-des-policiers-a-bruxelles?id=10524081, geraadpleegd op 18 mei 2021.

¹⁸⁹ RTBF (2020), https://www.rtbf.be/info/societe/detail_agression-policriere-la-mort-d-akram-a-anvers-suscite-l-indignation-sur-les-reseaux-sociaux?id=10545966, geraadpleegd op 18 mei 2021.

¹⁹⁰ RTBF (2020), https://www.rtbf.be/info/regions/detail_flandre-occidentale-le-parquet-enquete-sur-l-interpellation-musclee-d-un-jeune-sans-masque-a-roulers?id=10549544, geraadpleegd op 18 mei 2021.

¹⁹¹ BX1 (2020), <https://bx1.be/communes/saint-gilles/saint-gilles-trois-femmes-accusent-des-policiers-de-violence-la-police-conteste>, geraadpleegd op 18 mei 2021.

¹⁹² Le Soir (2020), <https://plus.lesoir.be/326867/article/2020-09-22/sante-en-lutte-itineraire-dun-deploiement-policier-qui-fait-mal>, geraadpleegd op 18 mei 2021.

¹⁹³ RTL (2020), <https://www.rtl.be/info/regions/hainaut/une-etudiante-si-dit-victime-de-violences-policieres-a-mons-voici-la-version-du-parquet-1247918.aspx>, geraadpleegd op 18 mei 2021.

¹⁹⁴ Le Soir (2020), <https://plus.lesoir.be/345312/article/2020-12-23/controle-policier-qui-tourne-mal-waterloo-le-pere-de-famille-maintient-sa>, geraadpleegd op 18 mei 2021.